35

ÆQVILIBRIVM MENTIS & CORPORIS,

A. D. G.

PRÆSIDE

IO. MELCHIOR. VERDRIES,

Medic. D. Philoſ. Nat. P. P. Ord.

& Acad. Imperial. Leopold. Nat.
Cur. Collega,

Ad diem Aprilis clɔ Iɔcc XII.

Diſquiſitioni publicæ
êxhibebit

ANTONIVS THEODOR. FABER,

Ober-Kirch. Colonienſ. Phil. & Med. C.

GIESSÆ,
Typis HENNINGI MÜLLERI.

VIRO
Per-Illuſtri atque Excellentiſſimo,
DOMINO
FERDINANDO,
S. R. I. LIBERO BARONI
de & in FVRSTENBERG,
Domino hæreditario in Schnellenberg,
Waldenburg, Horſt, Herdringen, Waterlappe,
Huſten, Bruchhauſſen, Bocke
& Adolphsburg.
Dynaſtæ in Ober-Kirchen,
Advocato hæreditario in Graffſchafft
& Evvig,
&c. &c.
In Ducatu Weſtphaliæ Nobili Conſiliario
& Satrapæ hæreditario in Bilſtein, Waldenburg
& Fredeburg.

Domino, Mæcenati & Patrono
ſuo
demiſſe colendo.

Auſpicatisſimos rerum ſucceſſus,
Perennantem ſanitatem,
Magnæ Familiæ
jugem æque ac lætisſimum florem
& incrementa
perpetua,
votis,
quantum fieri poteſt,
calidiſſimis,
optat,
ſeque
juxta & hóc
Laboris & Exercitationis
Academicæ
exiguum monimentum
ſubmiſſa, qua decet,
obſervantia
conſecrat
Per-Illuſtris Suæ Excellentiæ

humillimus ſervus
ANTON. THEOD. FABER.

DE ÆQVILIBRIO MENTIS ET CORPORIS *DISSERTATIO.*

§. I.

SI quicquam eſt in Naturalis Philoſophiæ ampli tudine, quod nulla vel exquiſitiſſima cogitandi ratione ſatis aſſequi, neque ideo tamen negare poſſumus, id ſane eſt, quomodo natura illa omnibus corporeis ſoluta modis, quæ quicquid agit cogitando agit,

Modus conjunctionis corporis & animæ humano ingenio impenetrabilis.

Pars melior noſtri, divinæ lucis imago,
Mens alto cognata polo & cæleſtibus auris,

cum extenſo corporeo mira ſocietate in unum coierit ac in mutuum actionum & paſſionum commercium deſcenderit, ita ut animus, ille æternitatis alumnus, anguſtis mortalis corporis vinculis coërceatur? Quodſi enim ipſos nos excutiamus omnesque abditos per viſcera motus, ſenſus, operationes curatius perquiramus, ſua cuivis conſcientia dictitabit, hominis naturam conjunctione duorum diverſæ naturæ principiorum abſolvi: alterius cogitantis, quod mentem ſive animam appellamus, corporei alterius partiumque extra partes poſitione extenſi, impenetrabilis & ſtructura organica ad varias motiones propendentis. Quicquid enim motuum, quicquid operationum in nobis animadvertimus, id omne vel ad cogitationes vel motiones corporeas referimus. Quemadmodum id non minus inde clariſſimum eſt: partes illas tanto naturæ hiatu inter ſe differentes, ut nihil in unius conceptu contineatur, quod alterius notio non excludat, adeo tamen arcte in unam perſonam coagmentari, ut una

Omnes noſtræ operationes ſunt vel cogitationes vel motus corpore.

ſine altera nec affici, nec ſine alterius adjumento negotia a Deo præfinita perficere queat, atque hinc, ex ſapientiſſimo T. O. Creatoris inſtituto, anima corpori conſociata, hujus nonſolum miniſterio utatur, ſed &, in hoc unionis ſtatu motionibus ſive cogitationibus ſuis, organa ipſius varie afficiat & ab eorum viciſſim motibus varia ratione afficiatur.

§. II.

Non datur aliquid naturæ mediæ quod ſpirituale hic cum corporeo conjungat.

Hæc novimus atque miramur; nec eſt ut vinculum, hamulos aut gluten aliquod intermedium operoſius diſquiramus, quibus ſpiritus cum corpore, immortalis cum mortali connectatur aut conglutinetur? vel ſubſtantiam quandam intermediam ſemi quaſi ſpiritualem, Archeum aut ſimile quid, gratis confingamus; vel ſpiritus ſic dictos animales, ratione reclamante, huic muneri præficiamus: cum ſatius ſit, id quod prudentiſſimi quique agnoſcunt, in re difficili, in ſapientiſſimi Creatoris beneplacito acquieſcere atque mirandam illam unionem inde, unde immediate originem duxit, a benigniſſima Dei voluntate, deducere. Illud enim ſatis ſuperque perſpectum habemus: eandem, illo jubente, ea lege coiiſſe; ut, occaſione certarum in corpore motionum, certæ cogitationes in mente exoriantur, & verſa vice, certas hujus cogitationes certi corporis motus conſequantur: idque mutuum cogitationum motuumque corporeorum commercium vinculum quaſi eſſe inter haſce partes motusque corporis potiſſimum mentem huic alligare rectiſſime obſervat *Cordemoy de diſtinct. Ment & Corpor.* cum durante illo proportionato, vitali, partium fluidarum per ſolidas motu, anima corpori cohabitet, eo vero ceſſante & commercio quod menti cum corpore intercedit, corporis culpa conquieſcente, illa vel invita expellatur.

Mutuum tamen datur utriusque commercium.

Vita corporis ſive motus vitales corporei vinculum quaſi ſunt inter animam & corpus.

§. III.

Pro corporis conſtitutione

Vi igitur arctiſſimi illius commercii, corpus agit in animam, ita ut pro varia diſpoſitione atque temperie ſuccorum,

varii

varii motus in animo, experientia fidem faciente, exoriantur: unde homines pro ratione ætatis, vitæ generis, diætæ, varios quoque affectus induere & quoties a cibo potuque ſanguinis & cerebri motus atque temperies mutatur, morum & cogitationum mutationem fieri, eundem hominem cauſæ ignarum, modo lætos in corpore motus ſentire, modo contriſtari, ebrios vero & guloſos rationis uſum amittere ſibique prorſus diſſimiles eſſe, obſervamus: ut nihil de morbis, febricitantium & melancholicorum deliriis aliisque ſimilibus commemoremus. *Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem. Sapient.* IX. 15. Agnovit idem *Plato* ſuo tempore & cum L. II. tum præcipue V. *de Legib.* ampliſſime docuit. Nec Pythagoræis id ignoratum fuit, qui ideo a carnium eſu abſtinebant, ne talium animantium mores una imbiberent, & cibos potius eligebant, qui ſuccos præberent temperatiores ad æſtus & motus animi concitandos minus idoneos. Non ſine ratione antiquiſſimus Medicinæ ſtator *Hippocrates, Libr. de ſlat. S. XX. 3. Ex iis*, inquit, *quæ in corpore inſunt, nihil magis ad prudentiam confert quam ſanguis, hic ergo cum conſiſtenti habitu perſiſtit, prudentia etiam conſtat: ſanguine vero permutato concidit ſimul prudentia.* Nec non *Libr. I. de Diæt. S. XXXII. & ſane hoc faciens, i. e. tali diæta & medicamentis utens, ſanior & ſapientior anima fuerit.* Et ibidem S. XXXVI. 33. *Poteſtque ex diæta & melior & deterior anima fieri.* Id quod *Galenus* etiam *Libr. Quod animi mores ſequantur temperamentum corporis*, fuſe demonſtravit. Neque hinc fruſtra operam ſumſit Celeb. *Hoffmannus*, nunc *Arch. Reg. Boruſſ.*, quando fundamentum morum in gentibus in ipſa corporis temperie quæſivit. *Diſſ. de Temper. fundamento mor. & morb. in Gentib.* Et ſane, res manifeſtiſſima eſt, tam εὐλαξίαν mentis, i. e. facultatem objectorum in organa niſum & actionem percipiendi, res perceptas conferendi, con-

& temper. animi mot. & inclinat. varii.

Pythagoræi a carnium eſu abſtinebant.

nectendi atque inde judicium formandi, quam ἀταξίαν ſive perturbatam hanc facultatem a ſanguinis temperie dependere, atque ad exacuendam mentis & ingenii vim, exornandosque mores plurimum temperiem humorum conferre. *Magni enim refert*, inquit rurſus *Hippocrates*, *quali in corpore animi locati ſint, multa enim in corpore exiſtunt quæ acuunt mentem, multa quæ obtundunt.* Atque ita acu rem tetigit ſagaciſſimus *des Cartes*, quando *Libr. de Method. S.* VI. ſcribit : *Animus adeo a temperamento & organorum corporis diſpoſitione pendet, ut ſi ratio aliqua poſſit inveniri, quæ homines ſapientiores & ingenioſiores reddat, credam illam in Medicina quæri deberi.* Ex eadem ratione præſtantiſſimi ingenii vir, Excell. *Bergerus, Archiater Regius & Profeſſ. Med. apud Wittenbergenſes* celeberr. *de Commod. vit. ſobr. p.33. Vitam*, inquit, *quam laudamus medicinam morum merito nominaveris, quia ut corpus temperatum ſervat & immune a vitiis ſuccorum, quæ ſunt radices perturbationum animi: ſic immunem animum a violentis motibus iſtis, aut minus eisdem obnoxium, hosque rationi obedientes reddit, nec quicquam in corpore gignit, vel relinquit, quod præſtantiam vigoremque mentis labefactare queat.*

Ingenium acuendi ratio in Medicina quærenda.

Vita ſobria morum medicina.

§. IV.

Animæ commotiones conſtitutionem corporis alterant.

Animam vero, affectibus cumprimis exagitatam, viciſſim in corpus effectus ſuos exerere ejusve conſtitutionem varia ratione alterare & modo in melius, modo in deterius mutare, non minus extra dubium eſt. Quis enim non novit, quot & quantæ, ex animi, gaudio & lætitia recreati, contenta tranquillitate utilitates in corpus redundent? *Jucunditas cordis*, inquit ſacra pagina, *hæc eſt vita hominis & exultatio viri longævitas. Eccleſiaſt.* XXX. Et quem quæſo latet, quantum animi motus immoderati corporis noſtri integritatem convellant labefactent atque vigorem ipſius evertant? veriſſime *Democritus Mileſius : Si corpus*, inquit, *animum*

in

in jus vocaret, haud futurum, ut muneris male adminiſtrati crimen effugeret. Ut non ſine cauſa experientiſſimi Medicorum, frequentiam morborum in hominibus præ brutis ex affectuum immoderatorum frequentia, (frequentia inquam, cum affectus etiam in bruta cadant, quos tamen, non ita frequenter experiuntur; quibus non æque ac homines indulgent,) deducant atque hinc ſolum ſapientem i. e. qui paſſionibus animi dominari eaſdemque non equidem, cum *Stoicis*, penitus extinguere, ſed, cum *Epicuro*, debite moderari novit, eſſe longævum, pluresque ira, terrore, mœrore, curis aliisque affectibus, quam gladio, vitio aëris, erroribus diætæ &c. interire, aſſerere non vereantur.

Frequentia morborum in homin. præ brutis.

Solus ſapiens eſt longævus.

§. V.

Exinde facile colligitur: ſicuti hominis vita partium illarum eſſentialium unione mutuoque actionum & paſſionum commercio continetur, ita incolumem illam, tranquillam atque felicem a commercio illo æquabili &, mutuo in ſe agentium, proportionato niſu proficiſci. Simulque hinc intelligitur: quemadmodum artis Medicæ hic non contemnendæ partes ſunt, ita Philoſophiæ quoque Moralis non omnino nullas eſſe; quæ animi, ſicut illa corporis, motiones, moderari atque compeſcere docet ad mentis & corporis æquilibrium, hic adeo neceſſarium, conſervandum. Adeoque, recte monente clariſſ. *Baglivio, Philoſ. & Medic. in Archi-Lyc. Romano* celeberr. *Canon. de Med. ſolidor.* II. qui ſtaticen motionum animi per moralis Philoſophiæ canones ad ſtaticen motuum corporis, quam in ſpecie *Sanctorius Sanctorii in Medic. Statica* eleganter tradidit, dirigere, accommodare viresque moventes utrinque in æquilibrio debitaque ad ſe invicem proportione conſervare non noverit, nec ſanitati, nec vitæ diuturnitati proſpicere noverit. Hoc æquilibrium unde inæſtimabilis ille vitæ theſaurus, mentis pariter ac corporis ſanitas imo ipſa vita dependet, fuſius aliquanto

Mentis & corpor. æquilibr. Artis Med. & Philoſoph. moral. præceptis conſervandum.

atque

atque explanatius hic perſequi operæ pretium nos facturos exiſtimamus. Verum ut eo clarius id ipſum poſſit perſpici, animæ illa & corporis conjunctio paulo curatius erit inſpicienda atque examinanda nec non quomodo, quibus mediis & inſtrumentis, anima corporis actiones moderetur ab iisdemque viciſſim afficiatur & ſæpe perturbetur? dilucidius exponendum, ſi pauciſſimis ſaltem monuerimus, id quod ex dictis amplius obſcurum eſſe nequit: nos *æquilibrii* vocabulo hic non uti in ſenſu ſtrictiori, ubi Mechanicis duorum corporum æquilibratorum quietem denotat, ſed latiori, quo certam motuum proportionem ſignificat, idque conſenſu & auctoritate Philoſophorum & Medicorum ex recentioribus graviſſimorum.

Quid æquilibrii vocabulum hic denotet?

§. VI.

Illud igitur primo anatomica inveſtigatione exploratum perſpectumque habemus: omne corporis humani ſolidum ex canaliculis conicis & elaſticis, quos arterias vocamus, ex iisdemque propagatorum ductuum, in retis formam ſibi intextorum, filis coagmentari & quicquid in artificioſiſſima machina motuum & actionum obſervamus, in certa vaſorum ad ſe invicem & fluentium in iis humorum habitudine conſiſtere. Scilicet, exſurgunt e cordis muſculo binæ arteriæ, quæ in ſimiles figura & motu ramos & minutim diviſos ramulos abeuntes, frequenti propagine, per omnes corporis partes partiumque particulas, muſculos, viſcera interque illa cor ipſum, membranas, &c. ita ſparguntur & diſtribuuntur, ut maxima corporis pars inde contexatur. Sic corpus organicum ſola contextione plurium diverſi generis canalium, ducta ab arteriis origine miro artificio coaptatorum & verſus cor partim reflexorum, interſperſa hinc inde pulpa & pinguedine, abſolvitur. Arteriæ enim in exiliſſimos ramulos diviſæ, ubi partes ingrediuntur cum tunica muſculoſa elaterem deponunt, figuraque mutata, cum reflexos venarum ſangui-

Corpus noſtrum ex meris canalibus, ducta ex arteriis origine, reticuli in modum ſibi intertextis, eſt conſtructum.

ſanguinearum & ſeroſarum, ſive ut communiter audiunt, lymphaticarum, tubulos conſtituunt, tum in glomeres convolutæ glandulas & ex iisdem propagatos ductus ſecretorios & excretorios omniaque organa, variis hinc inde humorum præparationibus, depurationibus, ſecretionibus, quibus cum motu vita continetur, dicata, componunt. Inde cerebri duplex ſubſtantia, cinerea, uti vocant, glanduloſa, ex complicationibus arteriolarum, & medullaris, canaliculoſa, ex tenerrimis inde prodeuntibus ductibus conflata, originem cepit: quæ poſterior in plurimas deinde nervoſas conjugationes, hæque in tenuiſſima diductæ fila vel panſæ in membranas, per partes, ſenſuum motionumque organa & univerſum corporis habitum, ad neceſſarios uſus, ſapientiſſimo optimi Creatoris inſtituto diſperguntur. Inde renum & teſticulorum cerebro in plurimis ſimilium contextio. Inde pancreatis, glandularum ſalivalium omnesque oris, oculorum, totius canalis alimentorum, cutis aliarumque partium glanduloſarum tubuli, (ſola ſi exceperimus vaſa bilaria, quæ non equidem immediate, mediate tamen intervenientibus venæ portæ propaginibus, ab arteriarum ramulis orta, cum his ipſis portæ & venæ cavæ ſurculis, ingens hepatis viſcus componunt) enaſcuntur. Ut adeo omnes corporis humani partes vaſculoſæ ſint & ab una origine corde ſcil. provenientes, ad illud continuo filo reducantur, miroque ductuum contextu connexæ operationibus cum vitalibus & genitalibus, tum animalibus ſerviant. Confer. celeberr. *Ruyſchii Epiſtol. & Theſaur. Anat.* nec non, qui pari hæc, cum ſolida & evidenti veritate, elegantia tradidit, *Excell. Bergeri Phyſiol. Med.*

§. VII.

Ut vero id, quicquid hic eſt muneris, rite exſequatur illa continua ſerie cohærens vaſorum & filamentorum nervoſorum contextio, ſuccis quibusdam atque partibus fluidis *Fluida animant machinam.*

B diverſi

diverſi generis repleta & animata eſt, quorum mutuo reciproco & proportionaro influxu omnes mirificæ corporis actiones, motu non interrupto, mechanica neceſſitate procedunt, & quidem vi illius cordis cum cerebro hujusque cum illo & utriusque cum toto corpore, iſtius miniſterio texti vaſorum & qui iis continentur preſſionis humorum, conſenſus & communionis. Ut enim ab ovo, quod ajunt, primaque origine rem repetamus: id nobis primo concedi poſtulamus, quod vix quisquam ſanioris Phyſiologiæ peritus in dubium vocaverit: embryonem omnibus ſuis partibus abſolutum in ovulo deliteſcere nihilque in illo ad vitales actiones inchoandas deſiderari quam motum. Cum vero nihil moveatur a ſe ipſo, non ſine ratione motorem hic perquirimus, qui fluidorum, in tenerrimis vaſculorum ſtaminibus contentorum, primordia excitet, pellat & vitalis illius circuli, quem connexa vaſorum contextio monſtrat, initium faciat. Atque hic nullus eſt alius, quam fluidum ſubtiliſſimum ſeminale ſub cohabitatione maritali a Patre profectum & per *Fallopii* tubas, ex noſtra quidem ſententia, ad ovulum delatum; quod, tanquam mobile, motum cum ſuccorum primordiis communicat atque ita prima moti in embryone liquidi punctique in ovulo ſalientis cauſa exiſtit. Et hac ipſa motuum inſtauratione conceptio abſolvitur. Quamprimum enim illo mediante fluido ſeminali mobiliſſimo fluida radicalia in ovulo deliteſcentia excitantur & turgeſcunt, exiguum corpuſculum animatur, corculum contrahitur & poſtea pro elegantiſſima partium ſolidarum a diverſi generis fluidis animatarum mechanica, vitales illi motus, qui fotu & ſuccis matris, quamdiu ab ea fœtus pendet, tandemque aëre & victu ſubveniente magis exſuſcitantur, continens ſui ipſius cauſa ſunt. Poſita nempe dicta modo partium & vaſorum connexione & qui his vehuntur ſuccorum, inprimis vero cerebri cum corde ac omnibus corporis membris, communione, non

Motor quis?

Conceptio nihil aliud quam motuum inſtauratio.

poteſt

poteſt non reciproca cordis contractio & dilatatio ſemel inchoata & qui, inde dependet ſanguinis in circulum motus in corpore ſano continuare. Corde enim contracto & pulſante ſanguis cavo ejus exprimitur & eliditur, vi, ſuo momento reſiſtentiam totius ſanguinis arteriarum & faſciarum earundem dilatationem impedientium, quæ, ſecundum demonſtrationem *I. A. Borelli de Mot. Animal. P. V. Propoſ. LXIII.* major eſt vi 180000. librarum, ſuperante. Arteriæ dilatatæ, quamprimum cauſa dilatationis ceſſat, reſiliunt & ſanguinem contentum, undique comprimentes, cum ob mechanicum valvularum cordis artificium regredi non poſſit per vaſa minima intra muſculos & viſcera faſciis ſuis & vi machinæ non minus conſtricta, in venas & ex illis, adjuvante nervorum tonica conſtrictione, in auriculas patentes, vi, quæ, eodem demonſtrante laudato *Borello* 135000. librarum pondus exſuperat, propellunt. Dum itaque cordis impulſus per arteriolarum infinitos fere ramulos, omnes totius corporis partes, in ſpecie, per ramos carotides & cervicales, illam potiſſimum cerebri ex glomeribus arteriolarum contextam partem quam corticalem & glanduloſam appellamus eandemq; cingentes membranas implet, non poteſt non fieri, quin arteriæ dilatatæ, pulſantes, partes vicinas, in ſpecie molliores cerebri premant atque depoſitam ibi puriorem & mobiliorem lymphæ partem in exiliſſimas fibrillas, ex quibus medulla conflata eſt, indeque propagatos nervorum funiculos, exprimant & rivulis continuo ſuccedentibus ad omnes partes, muſculos inprimis, in quos nervi ultimo deſinunt & inter illos ad validiſſimum cordis muſculum leni placidoque motu propellant. Quo ipſo accidit, ut, dum cor interea, reſilientibus ob ſanguinem, arteriarum ſyſtole, in arterias coronarias intruſum, ejus fibris, a ſyſtole ad diaſtolen rediit (quod eleganti demonſtratione expeditum dedit *Chriſtian. Stræm, Nov. Theor. mot. reciproc. Mach. animal. juxta ætern. motuum Leges, Propoſ. V.*) &ex

Cordis, ſanguinem elidentis, maxima vis.

Vis arteriarum reſilientium.

Arteriæ in cerebro, cordis impulſu, a ſanguine dilatatæ, cerebrum premunt & ita ſubtile fluidum ibi ſecretum in nervos & partes propellunt.

& ex venis per auriculas contractas novum ſanguinem recepit, illius influxu ſucci nervoſi mox iterum contrahatur: hisque reciprocis cordis & auricularum arteriarumque ſynchronis, contractionibus jugi circuitu humores in orbem pelluntur omnesque ab illo vitali circulo, cui alterni cordis motus & præſunt & debentur, pendentes actiones mirando non ſatis organorum apparatu & conſenſu perficiuntur.

Cujus influxu cor denuo contrahitur.

§. VIII.

Cum itaque omnes totius corporis partes ex productionibus vaſculorum & nervorum reticuli in modum contextæ ſint atque influxu illo alterno continuo fluidi ſanguinei & nervorum ſucci diverſa ratione tendantur; non poteſt, non textum nervoſum arterioſo & hoc viciſſim illi obluctari atque ita utriusque reciprocus oriri motus, quo, modo ſanguinis impetu, modo nervorum a ſucco influente rite tenſorum exſuperante elatere, æquilibrium alternis vicibus perit & reſtituitur. Ita, quod modo explicuimus, cordis continuus ac reciprocus motus alterno ſanguinis in arterias coronarias & fluidi nervorum in fibras nervoſas & muſculoſas ingreſſu abſolvitur. Ita muſculis muſculoſisque & nervoſis per partes diſperſis fibris, alterno, nervorum liquidi & ſanguinis in vaſculis interſperſis eidem obnitentis, influxu, ad mediocritatis & naturæ leges conſtrictis & relaxatis, ſanguinis lymphæque motus artificioſa compreſſione promovetur: ut hac ratione ſucci nervorum influxus ſanguinis impetuoſe irruentis impreſſionem moderetur, quemadmodum hujus viciſſim influentis expanſio illius motum temperat & alterat. Mutua hac utriusque liquidi influentis ac moderata conſtrictione & expanſione partibus ſua conſtat tenſio tonus atque vigor; illaque ipſa tenſio & conſtrictio eſt, quam veteres facultatis retentricis & expultricis nomine innuere volebant.

Textum nervoſum & arterioſum ſibi mutuo obluctantur.

§. IX.

§. IX.

Quemadmodum ergo exinde clariſſimum eſt, influxum liquidi nervorum in partes & muſculos a pulſu & leni compreſſione arteriarum cerebri dependere, ita, cum ex muſculis, omnis motus in corpore organis & inſtrumentis, alii antagoniſtis gaudeant, alii iisdem ſint deſtituti; facile quoque patet ratio, cur hi, quorum e numero quoque cor eſt, motibus automaticis ſerviant atque vel neſciente vel invita aut reluctante etiam anima actiones ſuas perficiant: illi vero mentis imperio ſubjecti, pro arbitrio moveantur. Poſteriores enim non poſſunt non moveri, conſtrictis ab influente, mechanica neceſſitate, nervorum ſucco, & brevioribus redditis fibris, dum priores, influxu dicti liquidi utrinque æquabili, cum antagoniſtis in æquilibrio conſtituuntur, ubi vi & motu ſuperaddito opus eſt, quo aucta unius contractione & elaterio æquilibrium ſuperetur. Hoc vero motus augmentum nutu ſuo ſuperaddit anima, ea lege corpori conſociata, ut motus nervorum fluidi, pulſu & preſſione texti arterioſi in cerebro ad corporis partes jam derivati, pro arbitrio dirigat, augeat variorumque motuum voluntariorum cauſa exiſtat, & ab illius, nervos, in organis ſenſuum, replentis & intendentis, variis motibus ſive ab extra ſive ab intra originem duxerint, viciſſim varia ratione afficiatur; id quod tum ipſæ operationes edocent, tum ex eo quoque evidentiſſimum eſt, quod nihil anima in corpore movere nullaque operatione ſine mobiliſſimi ſucci illius adminiculo perfungi poteſt.

Ratio motuum vitalium neceſſariorum nullo præeunte voluntatis imperio procedentium.

Voluntariorum.

§. X.

In propinquo hinc eſt perſpicere, ſolum ſanguinis & ſucci nervorum reciprocum motum, in prima conceptione inchoatum & dicta ratione continuatum ad motus automaticos & neceſſarios ſufficere, omnesque inde pendentes actiones nihil eſſe aliud, quam alternam partium ſibi obnitentium æquilibrii deſtructionem & reſtitutionem, dum ſyſtema arterioſum

Omnes motus automatici alterna deſtructione & reſtitutione æquilibrii abſolvuntur.

rioſum cum nervoſo continua potentiæ moventis poſitione & privatione libratur, nullumque datur momentum, quo perennante vita motus in corpore alternis momentis non pereat & de novo exoriatur, & ex conſequenti eſſe illas mere mechanicas, in quas animæ per ſe nullum eſt imperium, cum, cæteris paribus, nulla cogitandi ratione vel accelerari, adjuvari vel coërceri cohiberive poſſint. Reliquas vero animales actiones, quas mixtas vocamus, non minus mechanica neceſſitate organiſationis & habitudine inſtrumentorum corporeorum, anima tantum præſidente & dirigente produci, cum recte notante Inclyto *Bergero*, *Phyſiolog. Med. L. I. c. 1. p. 4.* ejus injuſſu vel etiam ingratiis interdum fiant.

Sunt mere mechanicæ.

Actiones mixtæ.

§. XI.

His ita conſtitutis, haud arduum erit perſpicere, quousque animæ ſuper corpus imperium ſe extendat & quomodo quibusque mediis anima corporis actiones moderetur ab iisdemque viciſſim varias impreſſiones recipiat. Scilicet ſyſtemati nervoſo lege a ſapientiſſimo Creatore ſancita, ita præeſt, ut fluidi in illo contenti motum non tam producat aut illius cauſa exiſtat, quam potius ut eundem ab aliis cauſis jam procedentem, regat motuque ſuo ad hanc vel illam partem magis quam ad aliam dirigat & ita æquilibrium inter partes æque tenſas tollendo motus voluntarios inſtituat. Itemque ut a motu huic liquido a cauſis vel internis vel externis impreſſo vel influxu ipſius a ſanguinis in partes impetu aut retardato aut repreſſo aut alterato, occaſione commotarum hac ratione fibrillarum medullarium cerebri, varias paſſiones ſuſtineat. Id quod breviſſimis huc recidit:

Anima, æquilibrium tollendo motuum voluntariorum cauſa eſt, & occaſione motus fibrillis cerebri impreſſi, varias paſſiones ſuſtinet.

(α) Fibræ partium nervoſæ a liquido nerveo, & vaſcula arterioſa hiſce fibris interjecta a ſanguine, alternis vicibus tenſa continuo ſibi obluctantur. Adeoque

(β) Influxus nervorum ſucci temperat & moderatur ſanguinis in partes irruptionem, &

(γ) hæc

(γ) hæc viciſſim impedit & alterat motum fluidi nervei. vid. §. VIII. Quemadmodum igitur

(δ) anima undas nervorum ad partes dirigendo §. IX. actiones corporis excitare, modificare aut turbare poteſt, ita

(ε) ſanguis motu ſolito vehementiori concitatus aut ultra modum expanſus vaſcula diſtendendo, fibrillas nervoſas premendo & continuis pulſationibus cerebrum ejusque fibrillas ſuccutiendo, §. VII. contenti in illis fluidi motum alterare aptus natus eſt,

quo ipſo non poſſunt non in ipſa anima occaſione illarum motionum varii motus ſive cogitationes exoriri. Itaque nervorum ſuccus eſt, utrisque & animi & corporis promiſcue motibus ſerviens, quo commercium illud continetur quique bona invicem & mala transfert. Succus nervorum bona & mala invicem transfert.

§. XII.

Et ita tandem planum atque apertum eſt, quid per mentis & corporis æquilibrium intellectum velimus. Scilicet nihil aliud quam eam virium corporis & animæ, in ſe mutuo agentium, proportionem, qua cum libero partium fluidarum & ſolidarum motu, & actionum integritas & mentis animique vigor, conſervatur. Enim vero vitæ integritas conſiſtit in partium fluidarum legitime, ratione mixtionis, conſiſtentiæ & quantitatis, ſe habentium per ſolidas congrue diſpoſitas & conſtitutas proportionato motu. Adeoque quamdiu in corpore bene conſtituto liquores influentes vitales motu libero, placido, æquabili & temperato feruntur & mens præterea nullis affectuum cupiditatumque fluctibus in diverſum agitur, quin potius ſpecie jucundi gratisque perceptionibus perfuſa, blando motu fluidum nerveum, quod

Quid æquilibrium corporis & animæ.

Vitæ ſeu actionum integritas.

quod nictu oculi citius imperium audit, excitat eoque per nervos diffuſo, cor & alia corporis organa ad motus & actiones promtiſſima reddit: tamdiu optime ſe habet homo & ſanitate ſatis ex voto perfruitur. Quamprimum vero ſanguis alteratur & ratione mixtionis ac motus pervertitur & turbatur, vel ultra modum expanditur, non poſſunt non, vi ſupradictæ communionis, fluidi nervorum motus impediri aut turbari, nec non fibrillæ medullares cerebri & nervorum, inſolita ratione, premi, pulſari, vibrari, atque ita vires animi atque vigor quodammodo debilitari, opprimi aut etiam, pro vehementia cauſarum, illius occaſione extraordinariæ affectionis, extraordinarii & turbulenti in eo motus exoriri. Deinde, quando anima immoderatis affectuum motibus abripitur, fluidum ſimul nerveum, quod illa nutu ſuo ſolet dirigere, neceſſario inordinatis motibus cietur, partes ultra modum conſtringuntur ſublataque naturali tenſione fibrarumque flexilitate infirmantur & ad actiones inidoneæ fiunt, pori occluduntur, tranſpiratio inſenſibilis *Sanctoriana* ſupprimitur; in ſumma perit æquilibrium inter ſolida oſcillantia & liquida fluentia, & ita ſparguntur multorum & periculoſorum morborum ſemina.

Affectus motum partium fluidarum & diſpoſitionem ac ſtructuram ſolidarum maxime immutant.

§. XIII.

Hæc ergo, ſi probe conſideraverimus, non mirabimur amplius tot & naturales & p. n. in homine effectus, qui deſtructo huic æquilibrio unice debentur. Cum enim pugnantibus maxime elementis conſtet, qua vivimus, machina, resque adeo diverſæ arctiſſima unione conſociatæ ſe mutuo in homine afficiant totaque ejus vita partium contranitentium motu abſolvatur; nil ſane mirum, ſi tot diſſimiles atque inter ſe pugnantes motus & inclinationes ille ſuſtineat motusque corporis animæ libertati officiant, voluntatem, dum videt meliora probatque intellectus, in deterrima trudant & ita anima imperii, cui deſtinata erat, frena amittat, domina ac in heri-

Diſſimiles atque pugnantes in corpore motus & inclinationes.

herilem conditionem miſſa ſerviat, quæque dare debebat jura cervice parata ſæpe accipiat. Nil mirum, ſi ferventibus ſuccis, cum calore & acrimonia in ſanguine, creſcat furor & temeritas in animo. Senſuum enim impreſſiones, motus, inclinationes, ſtimuli carnis illecebris & blandis lenociniis animam pelliciunt, ſerenitatem ipſius obnubilant, vires vinculis quaſi impediunt eandemque invitam etiam & repugnantem inducunt: dum enim commotiones varias fibrillarum in cerebro excitant, protinus ipſis reſpondentes cogitationes & propenſiones in mente oriuntur. Hæc eſt illa lucta inter carnem & ſpiritum. Ita lex membrorum, ratio & voluntas carnis & ex carne nata libido, ſpiritui i. e. menti divina veritate illuminatæ, ſecundum tenorem ſacrarum literarum, ſemper & usque ſe opponit, neque hinc, verba ſunt Excell. *Bergeri, de Nat. Hum. L. I. c. I. p. 6. Opus eſſe intelligemus, ut præter motus impulſusque corporeos, principium aliquod aliud & brutam quandam animam admittamus. Fieri enim*, inquit idem ille Vir Naturæ conſultiſſimus *de Commod. Vit. ſobr. p. 32. omnino debet, ut, quo magis corpus a temperie humorum recedit, hoc magis animus, eodem ipſo Naturæ intemperatæ impetu a temperie morum recedat, eoque facilius, oblata leviſſima ſpecie & offenſa, in motus & perturbationes præceps rapiatur, hisque tranſlato in corpus impetu, cum iſta corporis intemperies, tum ea aucta intemperies quoque animi augeatur ipſa & confirmetur.*

Senſuum impreſſiones pelliciunt animam.

Lucta inter carnem & ſpiritum.

§. XIV.

Neque hinc longe petenda ratio eſt, cur qui gulæ ſequuntur ingenium & non ſolum cibos conquiſitiſſimos ſanguini volatiliori generando aptos, ſed & reliquos tanta copia ingerunt, quam natura, ex mente *Sanctorii Med. Stat. S. III. Aphor. 9.* nec facile coquere, nec digerere, nec perſpirare poteſt, non ſolum ſanitatem & vitam, ſed & ipſius animi dotes & mores corrumpant? Nempe, quoniam illis ſanguinis moles præter modum expanditur, his vero in ſuccos copioſos

Intemperantia & ſanitatem & animi dotes corrumpit.

crudos & perſpirationi minus idoneos degenerantibus vaſa opplentur, infarciuntur & ſanguis crudior in hac vel illa parte congeritur, cumque ſic utrobique vaſa ſolito magis dilatentur, non poſſunt non nervi, qui arterias ubique comitantur, vi quaquaverſum nitentis in latera ſanguinis, premi, quo ipſo, cum vitale in illis liquidum, quod proximum animæ inſtrumentum eſt, preſſioni fortiori reſiſtere nequeat, æquilibrium inter utrumque & ſic æqualis animi & corporis proportio cum diſpendio vividi mentis vigoris tollitur. Et ſic, quod eſt apud *Horat. L. II. Satyr. II. 77.*

corpus onuſtum
Heſternis vitiis animum quoque prægravat una,
Atque affigit humi divinæ particulam auræ.

Idem evenit, ubi ex ſuppreſſa perſpiratione *Sanctoriana*, qua tantum in pluribus unica die naturali evacuatur, quantum per alvum quindecim dierum curſu, *Med. Stat. S. I. Aph. 60.* quæque, in aëre quidem Italo, cæteris paribus ⅝ aſſumtorum æquat, *Aphor. 6.* atque omnium ſenſibilium excretionum aggregatum ſuperat, cruditatibus & nimia ſanguinis copia vaſa ſunt oppleta.

§. XV.

Simili prorſus modo omnes humores ſic dicti ſpirituoſi inebriantes, & omnia quæ ſanguinem expandendi atque concitandi vim habent, narcotica, opiata (quorum in corpus agendi modum poſt acutiſſimum *Pitcarnium Diſſ. de Circul. ſang. in animal. genit. & non genit.* Celeb. *Frid. Hoffmannum Diſſ. de vera opiatorum agendi ratione*, egregie non minus quam vere per rationes & experimenta demonſtratum dedit, nec nimis ſæpe, nec nimis valde laudatus *Bergerus de Vi Opii rarefaciente*) ſanguinis nervorum ſucco contranitentis preſſionem augendo, illius influentis motum liberum quodammodo præpediunt, unde non ſolum partes, inprimis muſculi, quorum validæ tenſioni corporis robur innititur, debilitantur,

Inebriamina tollunt æquilibrium.

tur,ſed etiam cerebro ejusque fibrillis gravatis,oppreſſis,arteriarumque inſolitis pulſationibus vibratis, animæ vigor, qui naturali cerebri tenſione & temperie continetur, perit, ortisque ita inconditis impreſſionibus, mens loco movetur, tandemque accedente, ob defectum influentis liquidi, organorum ſenſoriorum relaxatione,ſomnus obrepit, ſed turbulentus atque inſomniis plenus, cum confuſis in cerebri fibris agitationibus, ab extraordinaria modo dicta pulſatione, confuſæ in mente cogitationes reſpondeant.

§. XVI.

Id, quod alia ratione ſe habet in ſomno naturali placido, in quo ſublatum aliquo modo mentis & corporis æquilibrium non minus auctæ ſanguinis preſſioni atque inde deſtructo fluidi arterioſi & nervoſi renitentis æquali nixui debetur. Id, quod ex eo quodammodo clarum eſt, quoniam in ſomno,relaxata texti nervoſi conſtrictione, totus corporis habitus ab arteriis hinc magis expanſis atque diſtentis intumeſcit (quod veſtigia a vinculis laxioribus poſt ſomnum in cute relicta evidentiſſime docent) atque apertis poris ac meatibus, tempore vigiliarum duplo magis conſtrictis & coanguſtatis, perſpiratio duplo quoque major ſit, teſte *Sanctorio, Stat. Med. S. IV. Aph. 2.* Verum, ut plenius hæc intelligantur,obſervamus: vigilias nos appellare illum humani corporis ſtatum, quando fibræ medullares cerebri & nervorum a copia & motu ſucci nervorum variisque, hunc excitantibus, animi cogitationibus ita tenduntur,ut vividæ nervorum undæ ſanguini in arteriis prementi, validiori niſu, reſiſtere, proque mentis arbitrio ad partes dirigi & motus externis ſenſoriis ab objectis impreſſi ad commune internum, reflexa fluidi directione propagari poſſint atque ita,libero inter animam & corpus commercio, motionum ac ſenſuum actiones vigeant. Quando vero diſſipatis nervorum undis, vel mente a ſeriis cogitationibus conquieſcente, fibræ a vivida illa intentione

Somnus naturalis placidus.

Vigiliæ.

Cauſa ſomni.

remittunt atque ita, ſublato æquilibrio & ſanguinis prævalente expanſione, aliquo modo preſſæ tantum non transmittunt, quantum ad motus & ſenſus rite obeundos requiritur, neceſſum eſt, hos feriari tantiſper, αἰσθητήριον πρώτον ab operando ſuſpendi, languente cerebro vim quoque & attentionem mentis hebetari, atque ita animi & corporis æquilibrium quodammodo tolli. Sed cum moderata ſit hæc cerebri & nervorum preſſio pulſuque cordis & ſanguinis circuitu ſedatiore omnia in corpore humano ſueta ratione procedant, hinc anima a corporis commercio & contagione libera in ſe quaſi recedit, nullisque, quæ inquietam illam reddere aut conturbare poſſent, inſomniis exagitatur.

§. XVII.

Cur ſtatim a prandio ſomnus obrepat?

Hinc quoque facile ratio deducitur, cur ſtatim a prandio animus quaſi aliquo modo obnubilatus ad meditationes ſerias minus idoneus ſit, & cur ad ſomnum tum temporis corpus propendeat? Diſtentis enim ab ingeſta ciborum copia primis viis, ventriculo & inteſtinis, arteria magna deſcendens, aliique ipſius ramuli quodammodo comprimuntur, quo ipſo, impedito liquidi contenti motu ſanguis ad caput compellitur, majorique copia cerebrum obruit & aggravat; ut de chylo, ſanguinem expandente & in vaſ. minim. retardante, nil dicam. Unde ſublato fluidi ſanguinei & nervei in cerebro æquilibrio, præpeditur hujus ad partes liberior influxus, & non ſolum mens a ſuo vigore, ſed & organa corporis a vivida tenſione aliquo modo remittunt, quo ipſo languidus duræ mortis frater obrepit.

§. XVIII.

In ſtatu p. n. febribus & c. inprimis deſtruitu æquilibrium.

Nullibi vero deſtructum illud mentis & corporis æquilibrium evidentius perſpicitur, quam in ſtatu præter naturali, ubi, in variis corporis humani affectibus, cumprimis in febribus, ſanguis, vel ad unam alteramve partem, a quarundam partium obſtructione aut ſpaſmodica contra-

ctione

ctione congeritur vel nimium rareſit & æſtuat: inde enim fibris medullæ cerebri vel in toto vel in parte compreſſis, nervisque, ob denegatum fluidi nervorum influxum laxatis, originem ducunt, non ſolum omnes ſic dicti morbi ſoporoſi, iisque maxime affines, apoplexia, paralyſis, vertigo, mania, quam rectiſſime *Hippocrates*, *Tr. de Man. Epiſt. addit.* a cerebro nimium calefacto & p. n. moto deducit, *cum eo tempore homo ſapiat, quo cerebrum quieſcit:* ſed etiam febricitantium deliria; non poteſt enim non fieri, quin ubi tranſitu nervorum undis præcluſo, commune ſenſorium totaque cerebri compages ab humorum æſtuantium irruptione comprimitur & concutitur, ipſum illud liquidum inſignem turbationem ſuſtineat & confuſæ fibrillarum modo p. n. diſtentarum agitationes ineptis & inconditis ideis occaſionem præbeant. Ita quoque deliria in Tarantatis & demorſis a cane rabido commode deducuntur, quamvis aliæ circumſtantiæ hic accedant. Veriſſime laudatiſſimus *Bergerus: ſi fiat*, inquit, *ut vehementior humorum æſtus ipſam cerebri fibroſam compagem invadat, eoque immutata ipſius naturali temperie, qua mens rationem ſuam exercet, cum æſtus interioris, tum exterioribus arteriarum imperitis impulſibus totum muſicum cerebri opificium committatur, de imperio ſuo ſtatuque mens dejicietur & amens homo atque inſaniens reddetur. Diſſ. de Vi Opii rarefacient. p. 20.* Ob congeſtionem vel rarefactionem ſanguinis.

§. XIX.

Idem illud Æquilibrium deſtruitur, ubi ſanguinis lenteſcentis vitio, ob ſuppreſſam tranſpirationem *Sanctorianam, Med. Stat. S. VII. Aphor. 14.* vel aliis de cauſis, ipſum quoque nervorum fluidum lentorem contrahit & a vivido ſuo vigore dejectum ſanguini ſpiſſiori ad caput congeſto & ſegnius promoto, pro eo ac debebat, reniti non poteſt, vel quando, ob lymphæ hinc inde interceptum motum, defluxiones ſic dictæ catarrhales cerebri aut nervorum fibras premunt & regularem in illis liquidi motum præpediunt, hinc iidem ſæpe affe- Ob fluidi nervei lentorem.

ctus ſoporoſi & accedente cogitatione fixa ac imaginatione rei timendæ vel dolendæ Melancholia & Mania. *Melancholicorum enim decubitus vel ſiderationem, vel convulſionem, vel maniam &c. pariunt. Hippoc. L. VI. Aph. 56.* quoniam eo ipſo cerebrum, vel totum, vel ex parte p. n. modo comprimitur & genus nervoſum afficitur, pluribus id demonſtrante *Laurent. Bellini, de Morb. Capit. p. m. 519. ſeqq.* confer. *Barthol. de Moor, veris œconomiæ animalis ſeu humanæ Principiis innix. Patholog. cerebri delineatio.*

§. XX.

Qua ratione mentis & corporis æquilibrium in Epilepſia ſimilibusque convulſivis morbis ſublatum eidem ſanguinis vaſa diſtendentis nervorumque fluidi reſiſtentis deſtructo æquilibrio debeatur, iis ignotum eſſe nequit, quibus *Belliniana Morborum Capitis Theoria*, nec non ea, quæ laudatus modo de *Moor* huc contulit, perſpecta ſunt, ut hiſce fuſius exponendis immorari haud neceſſum eſſe ducamus. Illud tamen adhuc obſervamus, quod exinde planiſſima evidentia conſequitur: magna ſane in Medicina intereſſe, ut non ſolum ſtructuram corporis humani, ſed & motuum proportionem probe exploratam habeamus. Deinde, quemadmodum ad ſanitatem ita quoque ad præſtantiam vigoremque mentis tuendam multum præſidii in eo poſitum eſſe, ut legitimo ſex rerum, ad ſanitatem tuendam morbosque inferendos indifferentium, ad vitam tamen protrahendam maxime neceſſariarum uſum, juſta ſanguinis temperies conſervetur & motus uterque inteſtinus & progreſſivus intra Naturæ mediocritatem contineatur. Tertio nil magis, uti corporis, ita quoque mentis ſanitatem labefactare & illam utriusque ἰσοσταθμίαν turbare quam nimiam repletionem, aut ſanguinis plus juſto ebullientis expanſi & arteriarum latera extrudentis eoque fibrillas cerebri & nervorum prementis atque pulſantis niſum. Unde apparet, quam ſibi parum proſpiciant, qui depo-

Nimiæ repletionis nocumenta.

depoſita humani ſenſus temperantia inebriaminibus & potibus ſpirituoſis corpus replent, ſanguinem inflammant, cerebrum opplent, rationis domicilium impugnant, & non ſolum inſignem generi nervoſo labem in tabem, hydropem & illam corporis carnificinam, querulam arthritidem ipſamque mortem tandem deſinentem affricant, ſed, quod potiſſimum eſt, perpetua vertigine judicii lumen extinguendo illius partis, qua homines ſunt, uſu, ſe ipſos privant. Hinc deterrima ingeniorum peſtis Medicis audit ebrietas; & hæc ſine dubio graviſſima ratio fuit, cur Carthaginenſes legibus caverint, ne Princeps eo anno, quo imperaret, vinum biberet, & quamobrem *Plato, de legib. II.* pueris ad duodevigeſimum usque annum, & *Ariſtot. de ſomn. & vigil.* cum infantibus, tum nutricibus vino interdixerit; nec non, cur prudentiſſimi quique ex Medicis opii & opiatorum uſum tenellæ ætati diſſuadeant, ſcil. ne, aucto calore expanſivo & preſſione humorum cerebro cum genere nervoſo molli & tenerrimo vis inferatur & ita non tantum Epilepſiæ, quæ ob illam cerebri mollitiem & nervorum debilitatem infantili ætati adeo familiaris eſſe ſolet, ut νόσημα παιδίων καθ' ἐξοχὴν vocetur, ſubitæque ſæpe mortis detur occaſio, ſed in primis, vis rationis, labefactato ejus domicilio tandem periclitetur. Et hinc quoque probe cavere prudentis erit, ne pharmacis intempeſtive adhibitis, & utriusque fluidi, & animi ac corporis æquilibrium pervertat; ut eo minus mirum, ſi ſanitate miſere excidant, qui eandem ſæpe nimium concupiſcunt & in ſecunda valetudine, vel ejus latitudine, adverſæ præſidiis Naturam turbant, nullaq; cogente neceſſitate ſanguinis motiones ſubſidiis pharmaceuticis vel incitant vel cohibent, ac ita nervorum & arteriarum, mentis & corporis niſum ac nutum proportionatum ſubducunt. Eo ſenſu optima medicina eſt, nulla medicina uti.

Carthaginenſium Princeps abſtemius.

Pharmacis non facile turbanda natura.

Abſtine & efficies quod medicina nequit.

§. XXI.

§. XXI.

Æquilibrium a parte mentis ſublatum.

Ex hiſce jam ſatis planum eſſe putamus, quomodo a parte corporis illa operationum proportio immutetur? reſtat, ut exemplis quibusdam declaremus, qua ratione anima affectibus excitata æqualitatem ſæpe reducat, vel a parte ſui quoque inſigniter pervertat. Hic vero ante omnia obſervamus, quod ſupra §. VIII. jam inculcavimus, (α) nullum animam in corpore motum, nullam functionem adminiſtrare, niſi adminiculo fluidi nervorum, quod ſpiritum animalem veteres appellabant, cujusque ſub eo nomine exiſtentiam & rationibus & experimentis omni exceptione majoribus extra controverſiam collocarunt Viri perſpicaciſſimi, *Schelhammerus*, *Diſquiſit. de ſpiritib. Animal. Bohnius*, *Progr.* quo experimentum, quod monente celeb. *Bellino*, in nervis phrenicis aliquoties inſtituerat cum orbe erudito Ao. 1687. communicavit, *Elias Camerarius*, *Diſſert. de Spirit. Animal. Stat. Nat. & P. N. occaſione experim. Bellino Bohniani*, aliique. Quod enim de fictitiis ipſius proprietatibus & motionibus ipſoque nomine rectiſſime monuerunt recentiores, illud ejusdem exiſtentiæ fraudi eſſe nec poteſt nec debet; tantum abeſt, ut cum nomine rem ipſam riſu explodendam cenſeamus.

Fluidi nervei exiſtentia probata.

Deinde, quod res ipſa loqui videtur, (β) animi motus mediocritatis leges ſupergreſſos nimisque concitatos, vi arctiſſimæ unionis, liquidum nervorum, neceſſitate mechanica, quemadmodum ſupra expoſitum eſt, in partes jamdum influens, impetu ſuperaddito impellere & pro ratione circumſtantiarum varios partium extra ordinem motus, convulſiones, ſpaſmos, conſtrictiones excitare. Tum (γ) quod experientia manifeſtum eſt, eſſe in quibusdam hominibus liquidi nervoſi ad animæ imperium ita obnoxium fluorem, ut imaginandi vi, ad certam partem, ad quam fixa cogitatio intenta eſt, determinari poſſit.

§. XXII.

§. XXII.

Præterea id quoque, a prudentioribus optime demonſtratum, admittimus: omnes ſic dictos animi affectus ſive motus, ad duas claſſes commode referri, propenſionem, cupiditatem, ſive amorem & averſionem, ſive odium. Nempe, voluptas & dolor & quæ eorum cauſæ ſunt, bonum & malum, cardines ſunt, in quibus affectus noſtri vertuntur. vid. doctiſſimus *Lockius*, *de Intellect. human. L. II. cap. XX.* 3. Anima verſatur circa objectum vel bonum, idque ſive verum ſive apparens, vel malum. Illud animam ſpecie jucundi allicit, excitat & lætitia perfundit, quo ipſo motus nervorum ſucci intenditur, ut promtius influat, propellatur, &, ut Naturæ conſulti loqui amant, intuitu objecti grati in elatere expandatur, nec tam ab interioribus ad exteriora (quod de ſanguine tantum non vero ſpiritibus ſeu nervorum fluido verum eſt) quam potius ad omnia corporis organa, præ aliis tamen in cor, neglecto quaſi aliquo modo, ob animi contenti & imminentium ab extra moleſtiarum cura vacantis ſecuritatem, exteriori corporis habitu; qui hinc ob auctam ſanguinis preſſionem & mutatum quodammodo æquilibrium moderate laxatur. Et ſic *lætitia diaſtolen & ſyſtolen reddit faciliores. Sanctor. Med. Stat. S. VII. Aph.* 48. ſic nihil magis *liberam reddit perſpirationem, quam conſolatio animi, ib. Aph. 6. conſolatio quacunque de cauſa fiat, aperit meatus & largam facit perſpirationem, ib. Aph.* 19. aucto cordis impulſu & laxiori reddito exteriori habitu. Atque hinc etiam cor in ſpecie exultare rectiſſime dicitur: hinc ſanguis valido cordis impulſu ab interioribus ad exteriora pellitur totusque corporis habitus fit floridior & aucto ſanguinis in orbem motu omnes illæ a mente, gaudio refecta, pendentes utilitates & effectus in corpore proveniunt. Inde etiam, corde repentino gaudio aut immodica lætitia celerrime moto & quaſi oppreſſo, ſive ultra modum con-

Binæ affectuum claſſes.

In gaudio ſpiritus non ad exteriora, ſed ad cor propelluntur.

ſtricto, oriuntur tragici illi effectus, quando exempla non una proſtant eorum, qui effuſo nimis gaudio fuerunt exanimati, quemadmodum de Chilone Lacedæmonio, Sophocle, binis mulieribus Romanis, apud *Plinium, L. VII. c. 47.* & *Livium, Hiſtor. ab Vrb cond. L. XXII.* Fouqueto, Gallo, apud *Pechlin. L. III. Obſ. XXVII.* aliisque, apud mox citandum *Langium, de Mort. ex Affect.* conſtat. Hoc vero, ſcil. malum, animam terret, unde, dum id averſatur & fugit, conſilii quaſi inops fluidum nerveum nutu ſuo in partes ſubito, vehementer, quandoque etiam inordinate impellit, quaſi, conſtricto exteriori habitu, corpus ſuum periculo ereptura & contra moleſtos inſultus obfirmatura; quo ipſo, ſublato inter nervoſam & arterioſam contextionem æquilibrio & conſtrictis cum partibus vaſis ſanguineis, ſanguis ad interiora repellitur, venæ & arteriæ detumeſcunt; unde rigor, tremor, pallor, non aliter ac ſub initium paroxyſmi febrilis: dumque nervorum liquidum pari influxu & æquali vehementia in fibras cordis, irruit, non poteſt non cor validius conſtringi & ita ſanguis fortiori impetu elidi, cumque ſanguis a circumferentia repulſus ſanguini a corde propulſo occurrat & obnitatur, motus in ſe ipſum recurrit atque reflectitur, unde anxietas, palpitatio cordis, ſpirandi difficultas, pulſus frequens, plane ut in febribus intermittentibus, quarum etiam rationem formalem in ſimili ſanguinis, a corde expulſi, & a partibus exterioribus ſimul repulſi, contrario & confuſo motu conſiſtere, deductis inde modo evidenti & intelligibili omnibus ſymptomatibus facile demonſtrare poſſemus, ſi ratio inſtituti permitteret. Veriſſime dixit *Mœbius*, metum & terrorem cor noſtrum omni virtute ſpoliare aut potius opprimere, horroremque ac rigorem, febrili ſimilem, inducere. *Inſtit. L. II. P. II. cap. VII.* imo affirmare non dubitamus vehementem terrorem verum eſſe inſultum febrilem, & hinc facile reddi poteſt ratio rei notiſſimæ, ad quam, ut eruditi Medici propius animum

In terrore non repelluntur, ſed in exter. hab vehementiſſime influunt.

Terror non ſecus ac motus febrilis corpus concutit.

animum advertant, exoptat acutiſſimus *Schelhammerus, de Febrib. S. II. §. 32.* quando ſcil. ad conſpectum rei, a qua animus noſter refugit & abhorret vehementer, concuſſo ſubito terrore corpore, per labia & in ſuperiori ad nares interſtitio puſtulæ vel ſaniſſimis non multo poſt erumpunt, quod vano ſæpe etiam ex metu, quando ſpectrorum & lemurum terriculamentis imbecillium animi, etiam in inſomniis, percelluntur, accidit. Cur a terrore puſtulæ in labiis oriantur? Eadem nempe hic ratio eſt, quæ in febribus: cum motu humorum contrario irritata natura inſurgat & ſi quid forte inæquale minusque ſanguini contemperatum in corpore invenitur, occaſione laborantis animi motu critico, non ſecus ac in febribus, expellat. Pari ratione id quoque evidentiſſime hinc deducitur, cur terror & vehemens animi turbatio febribus malignis viam aperiat, atque contagio aditum paret? Cur febres malignæ? hoc enim ſanguinem terrore exagitatum & febrili commotione jam concitatum, eo facilius turbare atque pervertere poteſt. Item, cur terror antecedens febrium ſæpe & ideam & ingenium mutet, malignamque iisdem affricet labem? nec non, cur die præſertim critico accedens criſin turbet, exanthemata retropellat atque ægros interneciони tradat? quoniam, conſtrictis exterioribus, humores repelluntur, pori clauduntur, evacuationes ſiſtuntur & motus humorum aliquanto liberior denuo pervertitur.

§. XXIII.

Ex dictis ergo ſatis perſpicuum eſſe videtur, quod, licet in prima affectuum claſſe, ſanguis aucto cordis motu ab interioribus ad exteriora, in poſteriori vero ab exterioribus ad interiora ſpaſmodica partium conſtrictione pellatur, idem tamen de nervorum fluido ſive ſpiritibus non poſſit dici, cum niſi nos omnia fallunt, ipſæ, quæ circumſtant, conditiones clariſſime oſtendant, in prioribus, ubi anima circa bonum verſatur, fluidum nerveum, neglecto quaſi exteriori habitu, cui tamen tantum accedit, quantum ad naturalem tenſionem

 ſufficit,

ſufficit, in cor inprimis impetum ſuum exerere; in poſterioribus, ubi imminente quaſi malo mens terretur, vehementius ab interioribus ad exteriora propelli, tantum abeſt, ut, quæ communis eſt ſententia, ſpiritus in gaudio ad exteriora ferantur, in terrore vero ſive metu revocentur, figantur aut ratione elateris comprimantur. Sane omnia, quæ in hominibus terrore perculſis apparent phænomena, rigor, tremor, pulſus frequens & funeſti, qui eundem ſæpe ſequuntur effectus, ſpaſmi, epilepſia, convulſiones, influxum ſpirituum vehementiorem inordinatum magis, quam retroceſſionem non tam arguunt, quam apertiſſime demonſtrant. Atque adeo utrobique ad impulſum animæ determinatum, eumque prout objecta ſunt vel bona vel mala, & quidem vel magis vel minus talia, præterita, præſentia, futura, varium; modo blandum, placidum, modo impetuoſum, modo ſucceſſivum, modo ſubitaneum, modo æquabilem, modo confuſum tumultuarium &c. res recidit. Hinc eo minus mirum videri debet, ſi animi παθήματα, quorum alias, ſicut in concitatione animæ ad virtutem, ſtimulum & calcar addendo, ita quoque in negotio ſanitatis varios naturæ motus excitando & moderando, non contemnendæ partes ſunt, (corpus enim, inquit *Sanctorius*, marceſceret & otio periret ſine animi motu, *S. VII. aph. 40.*) adeo contrarios in corpore noſtro effectus producant & modo vi medica polleant, maximosque morborum inſultus compeſcant, vincula expediant, vid. inprimis *Chriſt. Joh. Langii Diſſertat. de Animi commot. vi medica Oper. P. III. p. 27.* modo non ſolum magnorum morborum cauſæ ſint, ſed & hominem in extremum vitæ periculum conjiciant & ſubitaneæ ſæpe morti tradant, vid. Ejusdem *Diſſert. de Mortuis ex Affectibus ibid. p. 34.* nec non *Frider. Hoffmann. Archiatr. Regii Boruſſ. Diſſert. de Animo ſanit. & morb. fabro.*

Affectuum effectus ab impulſu animæ determinato dependent.

Eorum vis medica.

Vis inferendi morbos & ipſam mortem.

§. XXIV.

§. XXIV.

Scilicet quamdiu ratio dominatur atque propenſiones illas & motus freno moderatur, blandis illorum impulſibus liquidum torpidum forte & lenteſcens, excitatur, compellitur & pro re nata vel ad cor vel ad exteriorem habitum determinatur, quo ipſo mutatum, vel ob conſtrictionem partium ſpaſmodicam, vel ob arteriarum a ſanguine nimis rarefacto immodicam diſtenſionem & preſſionem, æquilibrium reſtituitur; unde priſtinam tenſionem debitumque cum tono robur nactæ partes, inſtaurato motu tonico vitali materiam inæqualem morboſam excutiunt & plurium ſæpe infirmitatum cauſas diſpellunt. Quando vero animus ſubito & ex improviſo turbatur & extra juſtæ proportionis limites vagantur affectus, mobiliſſimum nervorum liquidum cum impetu & vehementia propellitur; unde quidem aliquando accidit, ut eo ipſo validiori impulſu graviſſimorum morborum vincula laxentur, quemadmodum de *Crœſi* filio natura muto apud *Herodotum* legimus, cui, conſpecto occiſore in Regem Parentem irruente, metus & ira linguam vinculis expedivit, atque uſum loquelæ impertivit. Prout etiam de febricitantibus quibusdam ex improviſo in flumen præcipitatis conſtat, quod hac ratione ſolo terrore fuerint morbo exſoluti; aut de podagricis in periculo conſtitutis, qui metu impellente in pedes aliquando ſe conjecerunt atque ita periculum ac morbum ſuperarunt; ſicuti plura ſimilia, interque ea multum faceta exempla congeſſit, præter doctiſſimum *Pechlinum*, *Obſerv. L. III.* laudatus modo *Langius, de Anim. commot. vi med.* plerumque tamen, mutato æquilibrio turbatoque magis vel minus primo corporis mobili, omnes, qui eidem debentur, motus, totusque adeo homo turbatur, actiones infirmantur, perveruntur, ſupprimuntur, extinguuntur. Idque, uti in omnibus affectibus juſto vehementioribus accidere poteſt, ita in terrore inprimis obſervatur. Quid mirum enim,

Terrore linguæ vincula laxata.

enim, ſi, quando incuſſo vehementi & ſubitaneo terrore ſuccus nervorum ſubtiliſſimus in reticulum nervoſum per omnem corporis habitum expanſum atque una in ipſius cordis fibras vehementiſſime impellitur, fortiſſima partium exteriorum conſtrictione validaque ſimul cordis contractione fluidum ſanguineum ſimul & ſubito repellitur & expellitur, motus ille contrarius ſe ipſum extinguat? Quid mirum, ſi terror derepente incuſſus non ſolum infantibus, ſed etiam adultis epilepſiam & convulſiones ſæpiſſime inferat? Quid mirum, ſi conſtrictis repentino terrore partibus ſanguinisque motu repreſſo, hæmorrhagiæ, vel menſes ſiſtantur aut ſanguinis e vena ſecta effluxus prohibeatur? ſi affuſa nuchæ ex improviſo aqua frigida, bombardæ exploſio, clamor ſtentoreus ſimiliaque terriculamenta contra hæmorrhagias optata remedia ſint? ſi in verbis, ubi phantaſia ſimul movetur, ad morbos depellendos tanta vis ſæpe lateat? Quo pertinet illud apud Celeb. *Morhofium*, *de Scyph. Vitr. per cert. hum. voc. ſon. fract. p. m.* 232. ubi cum circumſtantes fruſtra laborarent in ſiſtendo ægroti ſanguine & pene extrema inſtarent, Agyrta quidam accedens inopinato illos allocutus: *Quid miſerum vexatis remediis veſtris, illi jam moriendum eſt:* incuſſo hac voce ægro terrore ſanguinis fluxum ſtatim cohibuit eundemque mortis faucibus eripuit. Quid mirum, ſi conſtrictis in terrore a ſubitaneo & impetuoſo liquidi nervei, influxu, una cum illis, veſicæ urinariæ & inteſtini recti motricibus fibris, contenta, urina & feces præter voluntatem exprimantur? unde illud etiam deducitur, cur fœminæ illi, quam *Act. Philoſ. Anglic.* ab *Oldenburgio* edita *p.* 550. ſiſtunt, cum tonitru audiretur, ob terrorem ſine dubio, ſemper laxata alvus crebræque fuerint vomitiones (quo forte bilis e veſicula ſimul ſpaſmodica conſtrictione, expreſſa multum contribuit) quales nec a fortiſſimis effici medicamentis poſſunt. Item, cur in illis, de

Hæmorrhagia curata.

Ab audito tonitru laxata alvus.

de quibus Excell. *Pechlinus*, *L. III. Obſ. XVIII.* non ſecus ac iſti apud *Juvenal. Satyr. XIV. v.* 198. cui

- - trepido ſolvebant cornua ventrem
Cum lituis audita,

metus in alvum ſemper deſpumaverit? Cur Duci Ferrariæ apud *Braſſavol. Tr. de purgant. c.* 9. cum juſſu Michaelis Savanaroli nudis pedibus ſupra pavimentum alabaſtrinum aqua frigida prius conſperſum incederet, triduana alvi ſtypticitas, nondum quinquaginta paſſus promoto felici effectu fuerit ſoluta? Cur ubi, corpore calente, manus frigidæ immittimus Natura ad urinam pellat? territo enim frigore ſenſu, quemadmodum totius corporis, ita, pro ratione circumſtantiarum, in ſpecie inteſtinorum & veſicæ urinariæ fibræ conſtringuntur & ita contenta expelluntur. Hinc eſt, quod, ſi dormientis cujusdam manus in aquam frigidam immergatur, inſcius ſtragula commingat. Quo pertinet illud etiam a laudatiſſimo *Pechlino* notatum, quando *Thomas Campanella* de Venuſiæ Principe refert, quod cum alvo eſſet lenta & obſtinata, verberibus, a ſervo ad id conducto, inflictis, & ſic metu arte conflato ad eam ducendam fuerit cogendus, pari fere ratione ac illi veneris nepotes apud *J. H. Meibomium*, *de flagror. uſu in re venerea*, crudelibus flagris ad damnoſam voluptatem ducebantur. Quid mirum denique, ſi alapa aut colaphus, incuſſo terrore, accenſa ira motaque phantaſia vomitum, fatuitatem, epilepſiam, apoplexiam, abortum imo ipſam aliquando mortem induxerit, quemadmodum plura id generis exempla ex *Hildano*, *Deckero*, *Valleriola*, *Benivenio*, *Amat. Luſitano*, *Foreſto*, *Horat. Augenio* & *Carpzovio* collegit Celeberrimus *Franckius a Franckenau*, *de Alap. & Colaph.*

Alvus adſtricta verberibus inflictis quotidie ſoluta.

Alapæ & colaphi miri effectus.

§. XXV.

Poſſemus ſimili ratione aliorum animi pathematum effectus perſequi, niſi brevitati ſtuderemus atque ex dictis

cuivis

Æſtus cogitationum dolorum remedium.

cuivis de reliquis judicare integrum eſſet. Cæterum in illis ſublatum mentis & corporis æquilibrium ſatis quoque evidens eſt, qui phantaſiæ ſuæ potentes, æſtu cogitationum, eandem, quo volunt, abripiunt & converſa in ſe ipſam corporeisque vinculis ſubducta quaſi anima aſperiores etiam dolores frequenti atque intenta meditatione vincunt. Nulli non notum eſt, quid hac in parte jactaverint *Stoici* ἀπάθειαν eousque profeſſi, ut in eo virtutis ſummam collocarint, ſi, obfirmato animi impetu velut corpore erepti dolores vel non perciperent, vel perceptos occultarent & in acerrimo cruciatu illud *Arriæ*, *Cæcinæ Pæti* uxoris, *Pæte non dolet*, ſuum facere, aut cum *Anaxarcho* in mortarium a Nicocreonte conjecto exclamare poſſent: *tunde, tunde, Anaxarchi vaſculum tundis, Anaxarchum non tundis. Diog. Laërt. in Anaxarch.* De *Torquato Taſſo* atque *Cardano* refert *Pechlinus l. c. Obſ. XI.* illius tantam ſæpe fuiſſe ecſtaſin, ut corporis fuerit oblitus: hunc vero hominem φανταστικὸν a podagricis ſæpe doloribus forti imaginatione contentoque animi opere ſe liberaſſe. Sane a ratione adeo alienum non videtur, animam a corpore quaſi abductam aliisque operationibus impenſius occupatam ſenſuum impreſſionibus percipiendis aliquando non vacare, quamvis, uti recte monet laudatus vir χαρίεστατος, non quivis temere indulgere ſibi poſſit hanc libertatem, cum ipſa illa imaginandi vis aliquibus Naturæ prærogativa, paucis admodum cultu aut arte conſtare videatur. Interea non inepte eruditi Medici ab illa per nimiam animi occupationem inducta ἀναισθησίας rationem deducunt, cur literati alvum plerumque obſtructam habeant & ad malum hypochondriacum procliviores ſint, inprimis cum ita reliquæ etiam actiones quodammodo infirmentur. Quid quod ſeria animi contentio & ad res inſuetas applicatio ſingultum, vomitum, dolores, ſæpe ſtiterit? unde perſpicimus etiam, quantum animus curis detentus medicamentorum virtutes ſæpe poſſit alterare aut enervare.

Ἀπάθεια Stoicorum.

Alvus obſtructa eruditis moleſta unde?

§. XXVI.

§. XXVI.

Quemadmodum vero hic, averſa quaſi a corpore anima, ἰσοσταθμία deſtruitur, ita non minus id evenit, quando ad illud nimis eſt converſa & forti imaginatione nervorum fluidum ad certam partem determinando, varios eosque mirandos ſæpe in corpore effectus producit. Miraculo proxima ſunt, quæ de viribus imaginationis tradunt Auctores, *Eraſtus*, *Licetus*, *Fienus*, *Ebelius*, aliique, quorum tamen, in quantum vera narrantur, non adeo difficilis explicatu ratio eſt, modo ad illud mentis in corporis motus, quod nutu exercet, imperium & ad promtiſſimum mobiliſſimi nervorum fluidi obſequium animum advertamus. Id enim ſubtiliſſimi fluidi genus influxu ſuo omnium in corpore actionum auctorem eſſe exploratum habemus. Animam quoque nutu ſuo ad partes illud dirigere poſſe, non minus nobis perſpectum eſt. Quidni igitur, ubi fortiori imaginandi vi impulſum motu validiori partes, de quibus anima ſollicita eſt, conſtringit, concutit, diſturbat, ejusmodi effectus producere poſſet? Docet hoc atque egregie illuſtrat ſudor voluntarius *Oligeri Paulli*, doctiſſimi quondam *Simonis Paulli* filii, cujus tanta fuit, a primis annis derivata, voluntatis alacritas & virtus, ut pro arbitrio fluida ad manus dirigere & illas modo ſudore ſtillantes, modo ſiccas, ceſſante voluntatis imperio, proferre potuerit; hujusque facilitatis experimentum & coram Auguſtiſſimo Danorum Rege Friderico III. in prima juventute & poſtea ultra triginta annos natus coram magno *Bartholino*, teſte perſpicaciſſimo, edidit. vid. *Act. Haffnienſ. Vol. IV. Obſ. 82.* Neque hinc adeo arduum erit cauſam invenire, cur quis, viſo, odore percepto purgante vel vomitorio, aut ſi quis ad imaginariam nauſeam proclivis rem fœdam ſibique inprimis adverſam conſpicit, aut de ea per aliorum figmentum audit, vel illius quondam viſæ recordatur; ſi v. gr. pilum in cibis invenit, vel inventum ab aliis

Vires imaginationis

 videt,

videt, aut commemorando ſaltem accipit; vomitum aut alvi fluxum patiatur. Item, cur, ſecundum ſæpius laudatum *Pechlinum*, *L. III. Obſ. XIII.* purgantium effectus niſi conſcia voluntate propinentur, vel nulli ſint, aut eo convertantur, quo fixa cogitatio vel utentis præſumtio illos inclinat, atque ea ratione in contrarium quoque medicaminum aliorum facultates ab imaginatione ad illum effectum determinentur quem quisque ſibi animo, certo eo atque obſtinato fingit? Cur a ſola imaginatione orta ſæpe purgatio? Cur & quomodo illa medicaminum vires determinet? Exempla proſtant apud Auctores modo citatos, nec non *Bartholin. Cent. V. Hiſt. 54. Borrich. Act. Med. Haffn. Vol. V. Obſ. 49. 50. Manget. Bibliothec. Med. Pract. T. II. p. 1067. in Miſcell. Nat. Cur. Germ. Ann. 1676. 77. Obſ. 146. & 238.*

§. XXVI.

Idioſyncraſ. ratio.

Huc quoque pertinent tot idioſyncraſiarum ſive ſpecialium, natura inſitarum, proprietatum exempla, ubi quidam certas res, vel plane averſantur, vel nimium appetunt. Harum enim potiſſima ratio in eo eſt, quod, ob ſingularem organorum diſpoſitionem, vel connatam, vel conſuetudine contractam, certæ impreſſiones animam afficiant & prout illæ menti, vel gratæ, vel adverſæ ſunt, ea vel commulceatur, vel indignabunda inſurgat, variisque proin motibus, iisque vel blandis, placidis, vel impetuoſis, quos ſimiles fluidi nervei ad partem quandam determinati motus ſequuntur, concitetur. Neque hinc ſpirituum retractio aut averſio, quod vulgo volunt, hic in cauſa eſt, quin animi potius moleſta ſenſatio atque hinc oriunda indignatio. Illos enim non tam retrahi, quam validiori motu influere, effectus ſpaſmodici, vomitus & ſimilia accidentia teſtantur. Præterea, anima ſuccum nervorum quidem impellere, ſed non revocare, aliorſum determinare & quodammodo abſtrahere, ſed non retrahere potis eſt.

§. XXVII.

§. XXVII.

Vividiori quoque imaginationi inque firmiſſimam ſpem erectæ phantaſiæ debetur vis & efficacia periaptorum, amuletorum totque Abracatabra *Tralliani*, quæ uti magicam ſuperſtitionem ſæpiſſime ſapiunt & nil minus plerumque ſunt, quam res, unde tantillum levaminis poſſit proficiſci, ita inſigni & exoptato effectu aliquando ſe commendant, ſola animi fidentis intentione & fluidi nervoſi fortiori ad partes impulſu; vividius enim ita nactæ robur facile morbi cauſam excutiunt: atque adeo, ſecundum illud *Avicennæ*, fiducia, quam æger de medicamento concipit, & arti & conſilio & omnibus Medicinæ inſtrumentis ſæpe præferenda eſt. Phantaſia metu & horrore perculſa morbos poteſt inferre, quidni eadem obfirmata & ad optimam ſpem exardeſcens morborum inſultibus poſſet obniti eosque repellere? Quamvis præterea fallacia non cauſæ ut cauſæ ſæpiſſime ſubſit, cum, quem interea temporis, dum ſpes ægrum fovet & patientiæ jugo, quod alias excutere videbatur, alligatum tenet, naturæ vigor atque bonitas vicit morbum, inepto & inutili periapto ſublatum exiſtimamus. Lepidiſſima eſt hiſtoria, quam Celeberr. *Ebelius*, ſplendidum Academiæ noſtræ quondam decus, *Tr. de Virib. Imagination.* de Parocho, in Wetteraviæ quodam, prope Friedbergam, pago refert, cui, cum Prætor ruſticanus, homo feſtivus, intempeſtive deſideranti, ad dentium dolorem depellendum, ſchedulam per novendium (ineptias ineptiarum! intra novendium ſolius ope naturæ malum poterat percurari) collo appendendam & poſtea verſa facie, non retro reſpiciendo in flumen abjiciendam felici effectu præſcripſit; cui ſequentia & quidem obſcœna verba idiomate germanico erant inſcripta: Teuffel reiß dem Pfaffen den Zahn aus und ſch. ihm in die Lücke. Huic non niſi infelici eventu diſſimile eſt, quod ex *Roberto Talbor*, Anglo, *de Cauſ. & Curat. intermitt.* allegat Χαριέστατ-

Schelhammerus, de Genuin. Febr. curand. Method. ubi acceptum a vetula periaptum paucis quidem diebus ſanitatem ægro reddiderat, ſed cum præter inhibitionem, poſtea ſequentia verba eidem inſcripta deprehenderet: *Ague fare vvell, till vve meet in hell*, h. e. Febris vale, donec in inferno nos reviſamus, adeo fuit perterritus, ut cum vi & violentia recrudeſcens malum non multo poſt mœrore confectum ad plures raperet.

§. XXVIII.

Curation. ſympathet. potiſſima ratio.

Nullum eſt dubium, quin ex iiſdem principiis curæ ſic dictæ ſympatheticæ, ſi quid efficaciæ in illis eſt, eveniant, etſi plurimum etiam regimini, ad quod rerum imperiti non attendunt, debeatur. Quodſi enim quis lectis circumvolutus ſibi firmiter perſuaderet, ſe aſſumſiſſe medicamen, v. gr. ſudoriferum, vel fieri aliquid, quod ab extra in corpus operetur & ad illum effectum duceret, ſane ſi nil quicquam aſſumſiſſet, vel nihil perageretur, ſudore nihilominus diffluεret: exempla vidimus ſupra. Pari ratione id procedit, ac ſi quis lecto decumbens vigilans vel ſomnians metu vehementi percellitur & maximum ex mentis agitatione ſudoris profluvium experitur. Adeo non difficile eſt vaferrimis hiſtrionibus apud imperitos famam aucupari eorundemque ſimplicitati imponere.

§. XXIX.

Phantaſiæ luſus in gravidis.

Inprimis vero ex illo mentem inter & corpus ſublato per imaginationem æquilibrio tot phantaſiæ luſuum in gravidis notarumque in fœtum transmiſſarum, quæ tot acutiſſimorum Philoſophorum ingenia ſæpe fatigavit, perſpicua ſatis reddi poteſt ratio. Nullum dubium eſt, quin pleraque, quæ hic miramur, per mechanicos catenatosque nervorum fluidi motus evidenter poſſint expediri, modo illud admittamus, quod ſupra notavimus & contra manifeſtum experientiæ teſtimonium negari nequit, animam ingenti deſiderio, metu, terrore, timore, averſione concitatam, vehementi impulſu

dictum

dictum modo fluidum ad certas partes, de quibus in illa commotione ſollicita eſt, ut illas periculo quaſi eriperet, poſſe determinare, easdem conſtringere, diſtorquere & varia ratione intercepto humorum motu diſponere & alterare, in illis cumprimis, quorum fortior eſt imaginandi vis quique affectuum motibus præ aliis ſunt obnoxii. Docent hoc exempla, ſupra §. XXVI. allegata. Docet præterea ancilla, apud *Malebranchium*, cujus, quum candelam admoveret, dum ægro venæ pedis inciderentur, ſimul ac ſcalpellum vidit infixum, tantus pavor invaſit artus, ut per triduum aut quatriduum, in eodem pedis loco, quem viderat incidi, ſenſerit dolorem adeo acerbum, ut decumbere coacta fuerit. *de Inquirenda Veritate Libr. II. Cap. VII. p. m. 94.* ubi non adeo ineptam rationem ſubjungit, quod ſpiritus in illas corporis partes vehementer ſe diffundant; quo pacto illæ intenſiores factæ vehementiorem in mente excitent ſenſationem, ut ſibi quaſi ab incommodis, quæ aliis inferri videt, præcaveat. Huc pertinet hiſtoria *Theódor. Kerckring. Obſerv. Anat. III. p. 6.* de Quæſtore Neoburgico, qui, cum frumentum e granario ruſtici efferri juberet, a vetula, blande quidem, percuſſus, ſollicitæ imaginationis vi primo tuberculum, deinde tumorem ſaccum frumenti referentem in dorſo acquiſivit. Inprimis vero hoc illuſtrat mirabilis hiſtoria, quam ex *Sim. Scholzii Hiſtor. Med. mirabil. L. II. Cap. I.* excerptam ſiſtit *Manget Bibl. Med. Pract. l. c.* de Præconſulari Miniſtro, qui vidit per ſomnium hominem quendam, ſibi obviam venientem & lapidem in manu dextra tenentem, propiusque tandem accedentem & lapidem in pectus ſuum vibrantem, ac regionem ſupra ventriculum percutientem: quo ſomnio expergefactus, percepit dolorem in pectoris media parte ſupra ventriculum, accenſaque candela animadvertit in dicto loco maculam nigram orbicularem, magnitudine pugni, quam, quum nihil eſſet, niſi ſanguis extravaſatus cum aliquali partis conquaſſatione, Chirurgus

Phantaſiæ in inſomnio effectus mirabilis.

gus mane accerſitus ſcarificatione, diſcutientibus & reſolventibus lege artis diſpulit. Nullum hic eſt dubium, quin anima, in ſubjecto diſpoſito, inſomnii terrore perculſa, liquidum nervoſum ad partem, cui metuebat, eidem quaſi ſuppetias latura magno impetu ablegarit, ac fibris ejusdem conſtrictis dolori, & ſanguinis ſimul motu præpedito, extravaſationi occaſionem dederit. Pari ratione impetus liquidi nervorum horrore imaginario concitatus in gravidæ matris partes, ad quas fixa cogitatione intenta eſt anima, irruens, ſed, ob firmiorem fibrarum diſpoſitionem, repulſus ad delicatiores embryonis partes harmonicas dirigitur, ibique vim & efficaciam ſuam exerit.

Ejus ratio.

§. XXX.

Non ſimplex adſpectus rei monſtroſæ, ſed qui cum animi motu conjunctus eſt, in embryonem operatur.

Verum, ut pleniore demonſtratione id ipſum diſpaleſcat, notamus: non quamlibet impreſſionem in gravidis, aut ſimplicem adſpectum objecti monſtroſi, deformis horridi ac fœdi, vel etiam animalium, ranæ, ſoricis, bufonis, araneæ, extra nocendi potentiam conſtitutorum, aut commune deſiderium pyrorum, pomorum, prunorum, fragorum, uvarum & ſimilium, ſed potius Matris in res iſtas, cum ingenti horrore, formidine, animique motu, quaſi corpori vel vitæ periculum inde immineret, contuitum, ſive verum, ſive occaſione ſtrepitus, ſoni, aut alius rei ex improviſo oblatæ fictum, translato, quem horror peperit, mediante fluido nervoſo in embryonem motu, non ſolum organis ejusdem ſenſoriis ſingularem ſentiendi diſpoſitionem & natam inde idioſyncraſiam inducere (exemplo formidinis gladii in *Jacobum*, Angliæ Regem, à matre gravida, atque gladiis in *Rizium*, Muſicum ſtrictis perterrita, translatæ) ſed etiam partes certo ordine, ſitu, nexu, figura diſponere & quaſi formare (quo pertinet monſtrum illud Cacodæmoni picto, quam homini ſimilius, apud *Kerckringium*, *Obſ. Anat. XXIII.* Illud etiam *Olig. Iacobæi*, *Act. Haffn. Vol. III. Obſ.* 59. nec non hiſtoria, quam

quam de Colonitio recenſet *Tob. Coberus, Obſ. Vngar. VI.* qui ex matris gravidæ, catraphractum intuentis, imaginatione, pectus non ex coſtis, ſed continuo ſolidoque oſſe habuit tanti roboris, ut ex duriſſimo ictu nihil doloris eo loco ſentiret: aut etiam hiſtoria *Malebranchii, l. c. p. m. 96.*) easdem reſolvere (vid. ejusdem *Malebranchii Obſerv. l. c. p. m. 95.* de Iuvene in Noſocomio Pariſienſi, dicto *les incurables*, a prima nativitate, quod mater gravida crurifragium Malefici cujusdam adſpexerat, mente capto & omnibus membris, quibus frangi ſolent rei, fracto, quem ipſa Regis Mater Noſodochium inviſens, ſæpe vidit & loca brachiorum ipſius & crurum fracta contrectavit) vel abolere aut potius cum aliis confundere (exemplum recenſet *Borrichius*, in *Act. Haffnienſ. Vol. II. Obſ. 82.*) vel cuti varios nævos rerumque, circa quas commota phantaſia eſt occupata, figuras, eo in loco, quo vel ſenſus rem horridam deprehendit, vel gravida in horrore manus configit, atque irritato ſenſu influxum undarum cerebri flectit & invitat, partes minimas directione motus in ordinatos ſitus atque nexus diſponendo, inprimit, (exemplis plena eſt communis vita, plena Philoſophorum & Medicorum ſcripta, *Miſcell. Nat. Cur. Germ. Act. Haffn. Zod. Med. Gallicus*, totque aliorum obſervationum ſcriptorum vaſta volumina.) Deinde id quoque diligenti Naturæ ſcrutatorum obſervatione conſtat: raro ante medium geſtationis tempus notas illas in fœtum tranſire, poſitis licet cauſis in actu cauſandi, ſed plerumque a medio illo tempore ad ipſum partum, quamvis in illis, quibus membra plane diſturbantur aut abolentur, paulo ante tempus illud mutatio plerumque accidat. *Borrichii* illa gravida, aſpectu mutili exterrita, mutilum pariens, nondum quatuor geſtationis, cum impreſſionem pateretur, habebat menſes.

Raro ante medium geſtationis tempus notæ in fœtum tranſeunt.

§. XXXI.

§. XXXI.

Miranda ſane hæc ſunt omnia: quod ſi tamen mentis illud in corpus imperium, atque liquidi nervei ad partes illius impulſu determinati varium influxum, quibus partes tenduntur, ſtringuntur, torquentur, vaſaque, partibus interjecta, comprimuntur, accurate expendamus, cauſas eorum, ſi non omnium plurimorum tamen invenire, adeo non erit impoſſibile, ut pleræque in promtu ſint. Quomodo vis imaginationis in proprio quorundam corpore hac ratione efficaciam exeruerit & qua ratione determinato ad ipſarum matrum partes nervorum fluido, in illas, ſine dubio, impetum faciat, ſed duriori textura tonoque fortiori repulſa ſignaturas in illis exprimere nequeat, §. præced. XXIX. oſtendimus; quo pacto vero ad easdem embryonis partes, teneras & molliores, eaque, quæ reſiſtere poſſet, fibrarum rigiditate nondum præditas, dirigatur, id plenius hic eſt dandum, neque enim ita perſpicuum eſt. Arcanam eſſe utriusque corporis, matris & fœtus harmoniam & conjuratam affinitatem unamque animam ſenſitivam, utrumque iisdem prorſus ſenſationibus affici, ita, ut qui uni ex partibus ſic mutuo devinctis & potiori accidunt ſenſus vehementiores, in alterum quoque redundent, easdemque fere cogitationes, quæ in mente matris occaſione motuum corporis excitantur, in fœtu quoque ſimilium motuum occaſione excitari recte exiſtimant ſaniores ex recentioribus Philoſophi; cum occaſione ſentationum & commotionum fibrillarum medullarium cerebri varii mentis motus omnium conſenſu exoriantur, nec unquam ſenſus corporei ſine veris ſenſationibus realibusque mentis paſſionibus excitentur. *Malebranch. l. c. p. 99.* Sed unde illa motuum corporeorum & ſenſationum harmonia & in quo conſiſtit? id enim potiſſimum in quæſtione eſt. Hanc in æquali tenſione & tono partium matris & fœtus quærendam eſſe exiſtimamus. Tenſas eſſe humani corporis partes nervorum

vorum in ſpecie reticula per illas expanſa quem quæſo latet? Nonne bona diſpoſitio ipſarum, integritas æque ac functiones a congrua tenſione dependent, ita ut, quum ea excidunt, non poſſint non pro diverſo relaxationis gradu & ſenſus & motus aliæque actiones nutritio, ſecretiones &c. lædi? Quid quod corpus animale cytharam eſſe nervis ſuis, ut fidibus, conſtantem jam dudum pulchre & apposite prudentiores obſervarint. Æqualem vero utrinque in matris pariter ac fœtus partibus eſſe tenſionem, inde clariſſimum eſt, quod τὰ ἐνορμῶντα ſanguis & liquidum nerveum, a quibus eſt & oritur, utrique ſunt communia & eadem fere, ejusdem qualitatis, conſiſtentiæ, & quod convenienti etiam quantitate eodemque vel proportionato impetu utrobique influunt. Iam, cui non nota eſt illa inter corpora æque tenſa ſympathica harmonia, qua cum unum percutitur, movetur & alterum; quam inprimis occaſione ſcyphi vitrei per certum humanæ vocis ſonum fracti, exemplo chordarum æque tenſarum, tympanorum, ſcyphorum vitreorum aqua infuſa ad conſonantiam redactorum aliorumque corporum ſolidiorum, unius percuſſione arcana harmonia conſpirantium fuſe non minus quam ſolide illuſtravit, explicuit, demonſtravit ὁ πάνυ *Morhofius* in allegato modo tractatu varia pariter ac vera eruditione refertiſſimo. In ſpecie, ſingularem eſſe cuilibet fere corporis parti tenſionem, peculiaris cujusque ſtructura & actio innuit, idque exinde quoque perſpici poteſt, quod certis motibus corporum ſonorum tremulis certæ corporis partes, quæ eorum tenſioni reſpondent, moveantur atque ſubſultent: Ita *Claudius Perraultius*, Gallus, *Libr. de Sono P. I. c. 4.* & ex eo *Morhofius*, *l. c. p. 81.* obſervavit, ſonos tympani, tubæ aut chordarum panduræ majoris ipſum nonnunquam pectus percutere, neque tamen omnes tonos, ſed illos tantum, qui conformes ſunt tono ac tenſioni diaphragmatis: quemadmodum ob æqualem & conſonantem tenſionem in Equite

Matris & embryonis partes æqualiter tenſæ.

Corpora æqualiter tenſa ſunt harmonica.

illo Vaſcone phormingis ſonus veſicam ſtatim ad urinam reddendam vellicabat. vid. *Scaliger. Exercitat. 134. l. 6. p. 230.* conf. *Miſc. N. C. A. 1. obſ. 134.* Ita *Boylii* ſervo ob æqualem aut proportionatam membranæ aurium tympani, cum membrana gingivas inveſtiente, tenſionem, quoties cultros cote acuebat, ingratus ſtridor gingivas cruentabat, apud *Barthol. C. IV. Ep. 152.* Ergo, cum, ut appoſite inculcat *Morhofius*, omnis noſtra ſenſatio quaſi in motu harmonico conſiſtat, quid mirum; ſi, quando ad impreſſiones vehementiores cum animi extraordinario motu fibrillæ ſenſiles in matris cerebro concutiuntur, ſimilis in fibrillis cerebri embryonis, æque aut proportionate tenſis, impreſſio oriatur, atque hinc nervorum fluidum ad certas partes, de quibus phantaſia ſolicita eſt, aut quo manus fricatione invitatur, tam in matre, quam in fœtu determinetur, ruat, impetum faciat? Atque ita corpus matris & embryonis ſe fere habebunt, ut duo horologia pendula, quæ motus ſuos pariter iisdemque momentis exercent, quo ſimili alias, ad explicandum modum quo voluntas corpori imperat, ex hypotheſi *Harmoniæ præſtabilitæ* magni *Leibnitii*, *I. Iaquelotus*, *de Fid. & Rat. conſenſ.* utitur, vid. *Act. Erud. Lipſ. A. MDCCV. Menſ. Decembr. p. 553.* Et licet ſolidiori fibrarum & partium matris textura atque tenſione repellatur, in embryonis tamen partibus eo magis efficaciam ſuam exerit, quo magis illæ ſunt tenellæ & molliores quam ut vehementem impreſſionem non poſſint recipere; inprimis cum non cerebrum ſolum, ſed & reliquæ matris & fœtus partes, ob æqualem & proportionatum influentium motum, harmonice conſpirent, atque ita impetus a partibus matris in easdem teneriores fœtus partes, vi dictæ harmoniæ, transferatur, & impetum a cerebro embryonis venientem augeat.

Quomodo phantaſia matris in embryonem agat?

§. XXXII.

Inde omnium ſupra recenſitorum effectuum derivatur ratio. Hinc etiam apparet, cur juvenis ille, in Noſodochio Pariſienſi, præter crurifragium, ſimul rationis deliquium fuerit paſſus? cerebrum enim, tum temporis molle, delicatum illo vehementi motu & impreſſione a matre in id ipſum derivata miſere diſtorquebatur, ut poſtea ad functionem ſuam rite exequendam ineptum eſſet. Hinc quoque ſponte fluit ratio, cur ante medium geſtationis tempus, poſitis licet cauſis, in actu etiam cauſandi, rarius id generis ſignaturas admittant embryonum corpora, cum ob fibrarum mollitiem ac diffluentem fere corporis habitum, & ad requiſitam tenſionem & conſequenter ad motus ſenſationum harmonicos inde recipiendos minus idonea ſint. Quando in quibusdam gravidis, quæ ad animi commotiones, præ aliis proclives ſunt, accidit, ut paulo ante illud tempus, oblato deformi objecto exterreantur & graviori ſenſu concutiantur, facile fieri ſolet, ut tenſis jam quodammodo fibris, molliſſimis tamen adhuc & valde tenellis, vehementi impulſu notæ profundiores inprimantur vel pro re nata, tota ipſarum conformatio & nexus diſturbetur, ut partes ita periiſſe videantur. Interea ingenue fatemur, eſſe in accuratiſſimis figurarum expreſſionibus & delineationibus plura adhuc humano ingenio impenetrabilia quæque ſine principii Naturæ incogniti ſubſidio ex omni parte expediri nequeant. Quod enim de ſpiritibus ideis ſuis inſtructis vulgo tradunt, facilius dicitur quam evidenti mentis comprehenſione percipitur aut probatur. Mentem maternam in animam embryonis occaſione motus utriusque cerebri harmonice tenſi impreſſiones deferre, adeo non negamus, ut ex modo dictis ſatis clarum eſſe arbitremur: Eandem vero figurandi facultatem huic communicare, ex hypotheſi, qua anima ipſa ſibi futurum domicilium corporisque habitandi ſupellectilem formare ſupponunt, iis argumentis refellitur,

Cur ante medium geſtat. tempus, rarius ejusmodi ſignaturæ imprimantur.

Plura hic reperiuntur humano ingenio imperſcrutabilia.

quibus dictam hypotheſin falſiſſimam eſſe evicerunt *Peyerus*, *Merycolog. l. 1. c. 5. Sturmius*, *Phil. Eclect. T. II. Diſſ. de Gener. Plant. & Animal. Geuderus*, *Ep. de Ort. Animal. Diatrib. de Ferment. ſubjunct.* aliique ſanioris Philoſophiæ Antiſtites quamplurimi. Et quis, quæſo, perſuadere ſibi poterit, id animam perficere poſſe, non dicam ſine deliberatione, præmeditatione, ſed ſine omni conſcientia? Cur non niſi in anxia commotione id, quicquid hic eſt virium, exerit? Quis eandem in illa perturbatione ad facultatem illam in actum rite deducendam, aptam crederet? Cur non potius, ſi penes illam ſtaret, deformitates quovis modo impediret, quam produceret? quamvis, quod ex noſtra quoque ſententia apparet, gravidæ ex ſanæ rationis imperio, ſibi ab intempeſtivis animi commotionibus temperando & enormiores intemperatos fluidi nervorum motus præcavendo, compeſcendo, vel affectibus indulgendo eosdemque fovendo, plurimum ad impediendum aut promovendum ejusmodi effectum contribuere poſſint. Quid denique in brutis efficiens horum effectuum cauſa eſt? Num & illorum anima facultate tali formatrice ſtructoria & diſpoſitoria inſtructa eſt? Quis credat? Quis credere poſſet? In brutis vero idem evenire, oves Iacobi Patriarchæ exemplo ſunt, ut alias hujus rei Curioſorum obſervationes reticeam. Inprimis vero id nos docuerunt vaccarum tempore geſtationis mactatarum fœtus, quos a lanionibus ſæpe acceptos, cum inſpiceremus & diſſecaremus, non ſine admiratione, eundem capitis vitulini locum, quo vacca in capite ictum lethalem excepit, ſanguine non ſecus, ac ſi ipſe vitulus immediate percuſſus fuiſſet, ſuffuſum, reliquis partibus optime conſtitutis, & nil quicquam, quod læſum eſſet, oſtendentibus, vidimus.

In brutis ſimile quid evenit.

Vaccarum fœtus ictus, quem mater excepit, in capite effectum oſtendunt.

§. XXXIII.

Sed cum a deſtructo per imaginationem mentis & corporis æquilibrio effectus hoſce in homine deduxerimus, non neſi

ſine ratione quæritur, quomodo in brutis, mente deſtitutis, producantur? Reſpondemus, mente quidem bruta eſſe deſtituta, ſed non anima, uti loqui amant, brutorum ſive principio vitali ſentiendi & movendi potentia inſtructo, inter quod & corpus organicum ſimili ratione datur æquilibrium. Eſt ſcilicet in illis, non ſecus ac in corpore humano, alternus fluidi nervorum & ſanguinei in partes influxus, quo, cum motus automatici, in muſculis antagoniſtis carentibus, abſolvuntur, tum reliquæ partes æquilibrantur. Eſt & in illis principium quod & impreſſiones objectorum mediantibus nervorum tenſorum vibrationibus ſentit, & nutu ſuo liquidum ſubtile ad hanc vel illam partem impellit atque vi ſuperaddita æquilibrium tollendo motuum variorum ſpontaneorum cauſa exiſtit. Præterea imaginantur bruta, nec ab affectibus ſunt immunia. Quidni igitur ſublato a parte corporis inter nervorum & ſanguineum fluidum æquali ſive proportionato niſu vigor principii vitalis obnubilari & æquilibrium inter principium vitale brutorum & eorum corpus immutari poſſet? Apparet hoc in ſomno, temulentia ab ebriaminibus inducta (cujus rei experimenta ipſi ſæpe cepimus) in rabie aliisque a cerebri corruptione dependentibus ipſorum morbis. Et quidni a parte illius principii nimium exagitati, commoti, exterriti, compulſo ad partes vehementi impetu nervorum fluido æqualis illa motuum proportio turbari poſſet? Docet hoc quorundam ob ſtabulum mutatum, ob inſuetam ſolitudinem triſtitia & inde contracta macies: docet excrementorum præ metu excretio: docet interitus a ſubitaneo & vehementi terrore: docent denique præter alias plurimas obſervationes ipſi imaginationis effectus, qui vel ſoli luculentiſſimum argumentum præbent, non eſſe bruta mera automata aut neuroſpaſta, omni ſenſu & cognitione deſtituta, prout *Anton. le Grand, de Carent. ſenſ. & cognit. in brut. I. Darmanſon, tr. la Beſte transformé en machine*, poſt

Datur etiam æquilibrium in brutis inter principium vitale & corp. organ.

Bruta non ſunt mera automata.

Illuſtr. *des Cartes*, (quem tamen alieniorem ab hac ſententia fuiſſe contendit *Sturmius*, *Optic. S. I. Cap. V. §. IV.*) orbi perſuadere ſuſtinuerunt, a *P. Ignat. Gaſt. Pardies, dans le Diſcours de la connoiſſance des Beſtes*, pro merito excepti & refutati.

§. XXXIV.

Vtilitas hujus doctrinæ.

Liceret equidem pluribus exemplis rationem noſtri æquilibrii illuſtrare, niſi ad paucas pagellas illud adſtringendi inſtitutum id diſſuaderet. Ex his vero, quæ fuſius jam diſſeruimus, ſatis ſuperque patere arbitramur, quantum in eo poſitum ſit, ut æquilibrium illud intemeratum ſervetur & quantum hæc ipſa doctrina in ſtudio Medico utilitatem habeat, cum omnes ſanitatem a morborum inſultibus tuendi eandemque labefactatam reſtituendi præcepta & regulæ huc tanquam ad ſcopum tendant. Vita noſtra mutuo mentis & corporis commercio ac proportionata utriusque actione, nec non partium ſolidarum a ſucco nervorum tenſarum & fluidarum motibus conſtat. Horum rationem & cauſas, qui bene perſpectas habuerit, quique eos intra debitæ proportionis leges continere, impeditos adjuvare, exſuſcitare, minus congruos in ordinem redigere, immoderatos & extravagantes tempeſtive cohibere, temperare, & ubique priſtinam æqualitatem reſtituere noverit, is demum valetudini hominis cum ratione mederi ac veri & excellentis Medici, quem ἰσόθεον vocat *Hippocrates*, munus explere poterit. Præterea id quoque inde clariſſimum eſt, proportionem illam non ſolum mutari per τὰ ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα, ſed etiam quando ἡ γνώμη νοσέει verbis *Hippocraticis*, & in eo non ſolum ſtudium ſanitatis conſiſtere, quando non ſatiamur cibis & integri ſumus ad labores, neque ita ſolum motus & tranſpirationem promoveri, ſed id potiſſimum hic requiri, ut affectus rationis freno moderemur & animi motus & agitationes nimias compeſcamus, cum nihil magis corporis motus pervertere, tranſpirationem, quæ omnes reliquas excretiones multum ſuperat

rat & in qua tota ſanitatis ratio eſt, una cum aliis actionibus ſecretoriis & præparatoriis coërcere atque ſupprimere poſſit, quam animi atque affectuum intempeſtivi motus, quibus fluido nervorum vehementi impetu agitato & hinc conſtrictis ubique fibris, totus non ſolum exterior habitus coanguſtatur, ſed reliquorum organorum textura ad actiones, a fibrarum juſta tenſione pendentes, inepta redditur. Vnde in methodo quoque ſanationis nihil magis agendum, quam, ut præter organorum, ſi læſa ſunt, integritatem illius inprimis æquilibrii legitimam proportionem quovis modo reſtituamus, idque prudenti regimine pro rei exigentia & prout cauſa mutati æquilibrii vel in corpore ejusque partibus, fluidis, ſolidis, vel in animo vel in utroque ſimul reſidet, modo ſanguinis expanſivum motum augendo, modo compeſcendo, modo animi commotiones excitando, modo ſopiendo. Vbi inprimis tenendum, quando aſſidua ſtudiorum contentione æquilibrium deſtruitur, atque lumbis ſedendo, oculis videndo dolentibus, ac animo ſumma applicatione defatigato, ſanitas non leve detrimentum ac noxam (de qua inprimis elegans doctiſſimi *Franci a Franckenavv Diſſert.* quæ *de Noxa ſtudiorum* inſcribitur, legi meretur) capit, nihil aptius æquilibrium reſtituere, quam id, ad quod *Muretus*, *Paulo Sacrato* ſuo ſuaſor & impulſor fuit, quando *Epiſt. XVII.* ita ad eum ſcribebat: *Peto a te, ut quantum me amas, tantum operæ ac diligentiæ conferas ad valetudinem tuam & confirmandam & conſervandam. Hoc ita videris facillime conſequi poſſe, ſi ad corporis exercitationes aliquid addideris, de exercitationibus animi & ingenii aliquid detraxeris.* Sic etiam *Galenus, L. de ſanit. tuend. Cap. XI.* teſtatur: *Nos ægros quotannis non paucos, perſanavimus ſolis animi motibus ad debitum motum revocatis.* Dolet celeb, *Baglivus, l. c. Canon. L.* remedia ſæpe adhiberi indiſcriminatim nullo ante facto examine, an iracundus ſit æger, an placidis moribus præditus? an aridus, ſiccus, an mollis &

ſucci

ſucci plenus? an morbis animi laboret, nec ne? quinam ſit elater in ſolidis? quænam acrimonia in liquidis? quod æquilibrium in utrisque? *Felicem ergo*, ſic verba ipſius habent, *Medicum, qui reconditas morborum ſucceſſiones noverit & Abecedarium Naturæ per analogiam loquentis optime didicerit. Qui hæc non habet, non credat ſe clavem habere curandorum morborum.*

TANTUM!

COROLLARIUM.

Quamvis elegans atque ad illuſtrationem quæſtionis controverſæ, de Motu Mercurii in Tubo Toricellino, *apprime faciens experimentum ſit, quod ex mente Illuſtris* Leibnitii *nuperrime propoſuit Clariſſ.* Ramazzini, Prof. Med. in Lyc. Patavin. Primar. Epiſtol. nova Ephemerid. Barometricis iterato editis adjecta & Ephemerid. Illuſtr. Acad. N. C. Cent. I. & II. Append. inſerta, nec non in Act. Erud. Lipſ. Ao. 1711. Ian. p. 10. recenſita, *quando ſcil. vaſculum, aqua, cum innatante corpore cavo, plenum ex libra ſuſpenſum & cum pondere oppoſito in æquilibrio conſtitutum, quamprimum corpus innatans deſcendit, levius redditur, ut præponderante pondere oppoſito æquilibrium mutetur: id tamen exinde nullo modo ſequi videtur, quod præter laudatiſſimi* Leibnitii *mentem inde deducere voluit Doctiſſ.* Ramazzini: Corpus grave, quando per fluidum aliquod deſcendit, gravitatem ſuam inter deſcendendum non exercere, *cum ipſe deſcenſus gravitatis actum non tam ſupponat, quam ad oculum oſtendat. Neque enim cauſa mutati hic æquilibrii in corpore deſcendente, ſed potius in fluido ambiente & dum corpus innatans deſcendit, aſcendente, quærenda eſt. Non corpus deſcendens, ſed fluidum aſcendens, aliquantiſper gravitatem non exerit. Videlicet, quamdiu corpus illud cavum aquæ innatat, tamdiu gravitatem cum aqua conjunctim exercet: quando vero deſcendit, tantum aquæ loco ſuo pellit, quantum mole ſua ſpatium occupat, idque quicquid eſt aquæ; tum quidem neceſſario aſcendit & inter aſcendendum vaſculum ſubjectum pondere ſuo premere nequit, quamobrem ponderi totius aliquid decedit, donec ubi corpus innatans fundum attigit, unita denuo gravitate deorſum ferantur & priſtinum æquilibrium reſtituant. Neque etiam, quam ex acutiſſimi* Borelli *propoſitione elicit,*

con-

conſequentia firmo ſtare talo videtur: Corpora, quæ per aërem deſcendunt, gravitate tantiſper deſtitui, vel eandem non exerere; *licet enim in allegato exemplo lanæ involucrum ſuperius inferius, quamvis illud tangat, inter deſcendendum non comprimat, quoniam nempe eidem cedit atque propria jam gravitate deſcendens æquali fere motu præcurrit, pellat tamen, premat, donec ubi cedere amplius nequit & obnititur, comprimat. Aliud eſt pellere, premere, aliud comprimere.*

INgenii dotes cum ſedulitate repertas
Approbat hoc Specimen, *docte FABERE*, Tuum,
Conatus collaudo Tuos, DEVS ipſe ſecundet
Iſtos, quo capias, præmia digna brevi.

Hiſce Nobiliſſimo Dn. Reſpondenti, de egregio eruditionis ſpecimine, ex animo gratulatur

Georgius Theodorus Barthold / Dr.
P. P. Ordin. p. t. Acad. Rector.

DAß Deiner Sinnen Krafft in gleicher Wage ſteht
Und des Gemüthes Trieb nicht aus dem Circkel geht/
Hat Dein vernünfftig Thun uns/ Wehrter/ längſt gewießen/
Daß/ wer Dich noch gekant/ den muntern Sinn geprießen.
Heut zeigſt Du öffentlich/ wie nach des Schöpffers Rath
Des Menſchen Seel und Leib ſein gleich Gewichte hat/
Zugleich auch/ wie Dein Fleiß kan vieles überwiegen
Und manchen ſchweren Satz aus wahrem Grund beſiegen.
GOtt/ aller Weißheit Grund/ von dem viel Segen fließt/
Der alles in Gewicht/ in Zahl und Maß beſchließt/
Laß uns dereinſt an Dir ein ſchönes Beyſpiel ſehen/
Wo Tugend/ Ruhm und Glück in gleicher Wage ſtehen.

So wolte dem Herrn Reſpondenti wohlmeinend und von Hertzen gratuliren
der
PRÆSES.

DAß GOttes Hand und Sein allein recht weiſſer Rath
Den groſſen Bau der Welt/
Und was deſſelben Kreiß umſchloſſen hält/

 Nach

Nach Maß / Zahl und Gewicht /
Hab mehr als künſtlich zugericht
Und als ein Werck und Uhr /
Woran der Menſch die gröſſte Weißheit ſchauet /
Wo jedes Stück in ſeiner Spur
Und Ordnung richtig bleibet /
Worin Sein kräfftig Wort und Segen alles treibet /
Höchſt ſchön erbauet:
Auch wie der Menſch / die kleine Welt /
Worinn die rege Krafft
Den unterſchiednen Lebens-Safft
Durch die ſo wohl gefügte Glieder /
Ohn Auffhörn hin und wieder /
Zum Nutzen der Geſundheit leitet /
Sey von Jhm eben ſo bereitet;
Diß hat viel theurer Lehrer Kiel und Mund
Mit wahrem Grund
Und aus der Sache ſelbſt erwießen.
Diß iſt der rechte Weg /
Der klaren Weißheit Steg /
Der jetzt von allen Klugen wird geprießen.
Drum / da Du / **Wehrteſter** / auf eben dieſer Bahn
Gantz froh hinan
Zum Schloß der wahren Wiſſenſchafften ſteigeſt /
Und jetzo ſchon die Blüht und Frucht /
Wann Dein Gemüthe nur was wahr und was vernünfftig ſucht /
Von Deinem Fleiſſe zeigeſt /
So ruff ich / als ein Freund / Dir zu:
GOtt ſegne Deine Müh und fördre Deine Ruh!
Du kanſt in vollem Trieb durchs Hauß der Tugend gehen /
Man wird Dich bald im Ehren-Tempel ſehen!

Alſo wolte dem Herrn Reſpondenti ſeine Ergebenheit bezeugen
und zu denen durch dieſes Specimen an den Tag gelegten
Gemüths-Gaben ſo hertzlich als ſchuldig glückwünſchen

Ludwig Jeremias ANTONI,
von Gieſſen / Phil. & Med. C.

*** ***